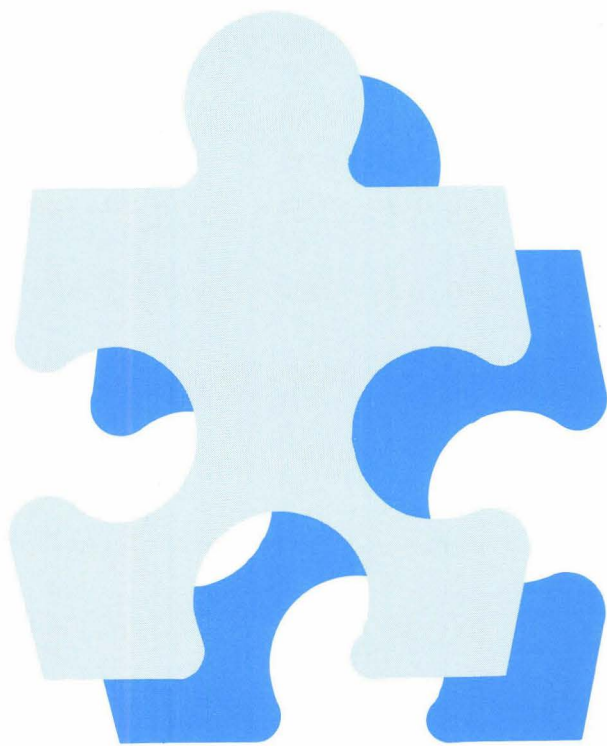

WELWIJS

verschijnt 4 × per jaar, jaargang 1, nummer 3, oktober 1990

Wisselwerking onderwijs en welzijnswerk

Koning Boudewijnstichting

Majong

Maatschappij- en jongerenproblemen

COLOFON

Welwijs verschijnt 4× per jaar en wordt uitgegeven door de v.z.w. Majong en de Koning Boudewijnstichting.

Redactie:

Maria Bouverne-De Bie (voorzitter) - Maria Eykerman - Frieda Lampaert - Marlene Germis - Lut Goossens - Ward Govaerts - Marie-Jeanne Sente - Jan Tallon - Laurent Thijs - Bea Vandewiele - Nicole Vettenburg.

Contact Wisselwerking Nederland:

Jan Peters, Projectleider Wisselwerking.

Rubriekverantwoordelijke:

P.M.S.: Jan Tallon, Molenstraat 145, 3200 KESSEL-LO.
Onderwijs: Marie-Jeanne Sente, Mimosalaan 11, 2970 HEVER.
Welzijnswerk: Lut Goossens, Woeringenstraat 48, 2600 BERCHEM.

Coördinatie en eindredactie:

Nicole Vettenburg

Verantwoordelijke uitgever:

Nicole Vettenburg, Heidebergstraat 117, 3200 KESSEL-LO.

Redactie-adres:

Redactie WELWIJS
Nicole Vettenburg
Hooverplein 10
3000 LEUVEN
Tel. 016/28.52.37

Teksten voor bijdragen, brieven en mededelingen dienen te worden toegezonden naar het redactieadres.

Secretariaatswerk:

Miranda Scheers

Ontwerp kaft:

Ilse Wong en Nathalie Janssens

Druk:

Drukkerij Van der Poorten, Kessel-Lo

Abonnementen:

Welwijs wordt in 1990 gratis verspreid. Vanaf 1991 kan men zich abonneren.

Financiële ondersteuning voor de katern 'meisjes-emancipatie':

De staatssecretaris voor maatschappelijke emancipatie M. Smet.

Logistieke ondersteuning:

Departement voor Lerarenopleiding, R.U. Gent

Nazicht drukproeven:

Lieve Goris

Met dank aan:

De Nationale Loterij

LEZEN IS MEER DAN “LETTERTJES VRETEN”

Jonathan KOZOL begint zijn boek “Illiterate America” (1985) met het hoofdstuk: “Een derde van de natie kan deze woorden niet lezen”. Dit betekent, dat ze eventueel wel de woorden kunnen ontcijferen, maar niet kunnen doordringen tot de betekenis van een geschreven tekst. Een recent onderzoek stelde vast, dat 44% niet kan uitmaken of hun kwalificaties beantwoorden aan hetgeen gevraagd wordt in jobadvertenties en dat meer dan 60% niet kan achterhalen of tweedehandsprijzen interessanter zijn dan als men het voorwerp nieuw koopt. Het besluit is, dat 30 miljoen Amerikanen “functioneel incompetent” zijn, en dat 54 miljoen “zich juist kunnen redden”.

Er is geen reden om aan te nemen dat we er in Europa veel beter aan toe zijn. De behoefte aan basisvorming voor volwassenen, die allen tot veertien jaar naar school zijn geweest, toont aan dat ook in België en de buurlanden het onderwijs voor velen het hoofdoel heeft gemist.

Sinds het invoeren van de leerplicht wordt de beheersing van de basistechnieken vanzelfsprekend gevonden, alsof schoollopen automatisch succes moet hebben.

Het maatschappelijke leven wordt steeds méér beheerst door de talige communicatie, en wie daarin niet meekan, mist de nodige informatie. De bureaucrativering van het leven maakt het steeds moeilijker er achter te komen wat diensten en organisaties van ons verlangen. Bij het lezen van formulieren en officiële teksten hebben we vaak behoefte de auteurs toe te roepen: “Zeg dat eens gewoon, gebruik niet zo’n moeilijke formuleringen zodat iedereen het kan begrijpen!”. Afwisselend wordt de burger onderdrukt door juridische, administratieve, medische, onderwijsstaal, e.d.m. Het vergt heel wat zelfvertrouwen om aan een loket te vragen, je een onduidelijk formulier uit te leggen. Het probleem van volwassen zwakke lezers is niet alleen het gebrek aan leesteknik, maar ook, dat ze niet vatten waar het allemaal over gaat. Ze raken ontmoedigd en proberen niet meer te begrijpen.

Functionele analfabeten

Analfabeet zijn betekent niet noodzakelijk dat men totaal niets kan lezen. Dit komt vrij zelden voor, en het gaat vaak om mensen met een of ander defect. Geletterdheid omvat een hele gamma mogelijkheden: het vinden van een tweedehands bromfiets in de koopjeskrant, het lezen van “De Naam van de Roos” of van een wetenschappelijke verhandeling. Niet iedereen moet dit laatste doen of houdt van het werk van Umberto Eco, maar allen lezen ze voor de inhoud, die door de informatie of de ontspanning hun leven rijker maakt.

Analfabeten kan men dus die mensen noemen, die onvoldoende hebben leren lezen om aan hun persoonlijke behoeften te voldoen, en die daardoor van een volledige deelname aan het maatschappelijke gebeuren zijn afgesloten. Analfabeet zijn ook die mensen, die het ooit wel gekund hebben maar het verloor-

den omdat ze het niet gebruikten. Veel mensen kunnen wel “technisch lezen” maar gebruiken het niet om de informatie te zoeken die ze nodig hebben. Zo leest 45% van de Amerikanen geen kranten: slechts 10% kiest daarvoor, de anderen kunnen het onvoldoende.

Er is geen onderzoek gedaan bij ons naar het aantal telefoonbezitters dat niet in staat is een informatie uit de instructieve pagina’s van het telefoonboek te halen, en de meerderheid van de contracten wordt afgesloten zonder dat de koper of huurder ten volle de draagwijdte van de vele bladzijden klein gedrukte tekst in zich heeft opgenomen.

De grote hoeveelheid informatie maakt het steeds belangrijker in teksten te kunnen selecteren. Goed lezen betekent dus méér dan letters tot woorden en woorden tot zinnen aaneenrijgen. Een goed lezer pikt zo snel mogelijk die gegevens uit de tekst die hem interesseren. Hij leest lang niet alles, en tracht uit de context te begrijpen. Dit vergt echter een goede leesteknik en een hoge leessnelheid, en die worden maar bereikt als men om de inhoud leest. De aanpak van de eerste jaren taalonderwijs werkt echter vaak in tegengestelde richting: de eis, alle woordjes correct te lezen, met luidop lezen en het steeds herhalen van de eens gelezen tekst maken dat de leerlingen niet om de inhoud leren lezen.

De hele maatschappij betaalt de tol van ongeletterdheid

Het kan ernstige gevolgen hebben als de kinderopas de instructies voor de medicijn van baby niet goed leest, of als de techniek die een vliegtuig moet nazien iets essentieels in de instructies over het hoofd heeft gezien. Er komen steeds meer ongelukken voor door dergelijke “menselijke fouten”. Men beseft niet steeds, dat het begrijpen van de waarschuwingen op een fles met b.v. bijtende soda een niveau van ongeveer het 3e middelbaar vergt, en het begrijpen van de tekst van een levensverzekering dat van het einde van het middelbaar onderwijs.

Het wordt steeds moeilijker “geschoold” personeel te krijgen, d.w.z. mensen die voldoende technisch zijn opgeleid, maar meteen ook over een behoorlijk algemeen ontwikkelingsniveau beschikken.

Het bedrijfsleven verliest het contact met het cliënteel en de regering met de burgers door de grote mate

van semi-analfabetisme. Door de ingewikkeldheid van het maatschappelijke gebeuren en de abstraheering van de organisatie en de communicatie voelen veel mensen zich niet meer betrokken bij wat er omgaat rondom hen.

Dit betekent een bedreiging voor de hele samenleving. Het probleem wordt niet opgelost door te zorgen dat je eigen kinderen behoorlijk onderwijs krijgen. Bepaalde ouders denken dat te bereiken door een school te kiezen waar geen arbeiders- of migrantenkinderen komen, omdat die scholen een "goed niveau kunnen halen". Beter gesitueerde mensen kijken vaak neer op ongeletterdheid met het comfortabele gevoel, er niets mee te maken te hebben, en denken dat ze hun kinderen van het probleem kunnen weghouden. Maar uitmuntendheid aan de top heeft ook te maken met het ontwikkelingsniveau onderaan de sociale ladder. Hoe meer segregatie, hoe slechter het algemeen ontwikkelingsniveau. Racisme en het uitsluiten van de minderbedeelden van een bepaald eliteonderwijs laat misschien wel toe een hoog niveau voor the happy few te handhaven, maar het gevoel dat mensen krijgen uitgesloten en achtergesteld te zijn veroorzaakt ontmoediging, verbittering en desinteresse voor het maatschappelijk leven, die de hele gemeenschap duur te staan kunnen komen.

Taalonderwijs kan niet neutraal zijn

Oudere alfabetiseringscampagnes, zoals die van de reformatie, werden gedreven door ideologische motieven. De bedoeling van Luther en de andere hervormers was, de mensen tot het lezen van de bijbel te brengen. In onze eeuw werden ook de Chinese en Cubaanse campagnes geïnspireerd door de wens, een ideologie mee te geven.

We kunnen het heilig vuur niet kunstmatig tot leven roepen maar elke mens heeft wel herinneringen en opvattingen die hij als heilig beschouwt of toch minstens heel waardevol vindt. De geschiedenis, onze houding tegenover levensvragen, wat men aan eigen kinderen wil doorgeven, de reflectie op eigen situatie, kunnen allemaal aanknopingspunten geven voor het onderwijs. In het alfabetiseringswerk voor volwassenen valt de nadruk op de dialoog. De discussie concentreert zich op het demystificeren van de geschreven taal, op de redenen waarom de cursisten niet leerden lezen op school, op de vaardigheden die ze wel hebben: ze zorgen voor hun kinderen, moeten werk vinden, angst en pijn verwerken, relaties aangaan, opkomen voor eigen behoeften.

Lezen en schrijven worden niet afzonderlijk aangeleerd en staan steeds in verband met nadenken. Ze kunnen niets schrijven dat belang heeft als er niet gevraagd wordt, er over na te denken. Cursisten beseffen soms pas als volwassenen dat ze een eigen mening kunnen op papier zetten. Dat was hun voordien nooit gevraagd.

De hele mens met zijn eigen problematiek wordt aangesproken. Het gaat over inhouden, dingen die hem aanbelangen en waarin hij stelling moet kunnen nemen. Op dit vlak heeft het alfabetiseringswerk belangrijke aanwijzingen aan het onderwijs te geven. De schokkende vaststelling dat het onderwijs er niet in

slaagt, de meest fundamentele vaardigheden zo aan te leren dat de leerlingen er later iets mee doen heeft geleid tot een vertechnisering van het onderwijs, een terugkeer tot verlaten technieken, de "back to basics" beweging. Spelling en spraakkunst, meer tijd besteden aan technisch lezen en dictee, niveaugroepen, verfijnde toetssystemen en bijwerkactiviteiten zijn er de gevolgen van. Toch komen er elk jaar leerlingen naar het secundair onderwijs met een uiterst zwakke beheersing van de geschreven taal, vaak niet hoger dan niveau derde leerjaar.

Hoe het groeit op de basisschool

Als een kind voor het eerst naar school gaat komt hij in contact met een machtig en bureaucratisch georganiseerd geheel waarin het er heel anders aan toe gaat dan in zijn bekende milieu. Wat er gebeurt moet niet alleen zijn belang dienen, maar ook het systeem in standhouden, en die belangen komen wel eens in conflict.

Het eerste contact met de school heeft invloed op de wijze waarop het kind de hele maatschappij leert bekijken en op zijn visie van zichzelf tegenover die wereld. Hij kan het gevoel krijgen welkom te zijn en gediend te worden door het onderwijs, waaruit hij besluit dat hij succesvol zal zijn. Hij kan ook het gevoel krijgen dat de school geen aandacht heeft voor zijn noden en hem zelfs vijandig gezind is, waaruit hij besluit dat dit ook wel voor de rest van de wereld zo zal zijn. In dit geval voelt hij zich al op jeugdige leeftijd door de school verslagen.

De ontmoeting met de leerkracht is van groot belang voor de verdere schoolcarrière. Gaat het goed, dan leert het kind voldoen aan de eisen die de school bij monde van de leerkracht stelt. Loopt het mis, dan leert het de onderwijzer en de bedoelingen van het schoolsysteem wantrouwen. Hij sluit zich dan af voor beïnvloeding of wordt opstandig.

Het leren lezen is van zo'n fundamenteel belang dat hierdoor vaak over het verdere verloop van zijn schoolloopbaan wordt beslist. Zijn ervaringen op dat stuk maken al wat hij verder zal leren gemakkelijk of moeilijk, en hoe hij dit meemaakt, zal bepalen hoe hij zichzelf als lerende, en als mens in 't algemeen zal gaan beschouwen.

Hoe vlug en gemakkelijk het kind leert lezen hangt in geringe mate af van zijn aanleg en in veel grotere mate van zijn familiale achtergrond. Die heeft invloed gehad op zijn vaardigheid in begrijpen, gebruiken en genieten van taal; die bepaalt of hij lezen heeft leren kennen als iets dat de moeite waard is of niet; die heeft hem vertrouwen in zijn eigen mogelijkheden meegegeven of juist niet. Eens het kind op school komt is het van groot belang hoe de leerkracht de betekenis en de waarde van het lezen en de literatuur weet voor te stellen. Als lezen een interessante, lonende, plezierige bezigheid lijkt zal het kind de inspanning van de oefening graag opbrengen. Het is niet zo moeilijk het kind die indruk te geven als zijn huiselijke ervaringen in diezelfde richting wijzen, maar met kinderen waarvan de ouders zelf niet lezen is dit niet zo eenvoudig. Het samen genieten van een verhaal dat de leerkracht voorleest kan ook in de ba-

sissschool de aantrekkingskracht van het boek het beste laten aanvoelen.

Ook als de leerlingen al een beetje lezen is voorlezen nog nodig, omdat ze in het begin te traag lezen om veel plezier aan de inhoud te beleven. Onder het mom van een beloning werkt men meteen aan de attitude t.o.v. lezen.

Inhoud tegenover techniek

Het kunnen lezen van enkele woordjes geeft fierheid en voldoening. Maar de lol is er gauw af als het kind eindeloos dezelfde woordjes moet herlezen. Woordherkenning vervalt tot een zinledige, mechanische bezigheid als het niet snel leidt tot het lezen van een betekenisvolle tekst.

Het kind wil wel aannemen dat vaardigheden zoals woordherkenning en verklanken van het geschrevene nodig zijn om te kunnen lezen, maar dit kan het doel niet zijn. Inhoudsloze woordrijtjes kan hij niet zien in verband met een mogelijk later leesplezier. Veel kinderen houden wel van spelen met woorden, rijmpjes, nonsens, maar niet als dit een opgelegde, steeds weerkerende taak is. De domme lesjes uit bepaalde leesboekjes zijn een belediging voor de intelligentie van de kinderen.

Als men het toch nodig vindt, bepaalde vaardigheden in te drillen moet men ze niet verbinden met lezen of pretenderen dat het om een tekst gaat die de aandacht waard is. Men kan dan beter korte oefenmomenten inlassen als een soort functiespel, precies zoals een kind ook nieuw verworven motorische vaardigheden oefent. Als men functietraining met lezen in verband brengt kan dat het verlangen tot lezen vernietigen.

Kinderen die van huis uit belangstelling voor lezen meekregen doordat hun ouders hen voorlezen of zelf graag met boeken bezig waren leren vaak zichzelf lezen met al het geschrevene wat onder hun ogen komt: graffiti, reclames, verpakkingen e.d.m. Ze hebben het gemakkelijk met lezen op school en maken het gros van de latere goede lezers uit. Maar het zijn niet de gebruikte methodes die hen tot goede lezers gemaakt hebben, wel eerder de attitudes die ze verwierven en behielden, vaak ondanks de schoolervaringen.

Een geval uit de praktijk

Jonas is een jongen die kan lezen als men dit begrip in zijn ruimste betekenis neemt. Hij kan een stukje uit de krant luidop lezen, maar doet het hortend en zonder de juiste intonatie. Hij begrijpt weinig van wat er in de tekst staat. Het leesproces kost hem zoveel moeite dat hij het lezen vermijdt waar hij maar kan. Dit heeft ernstige gevolgen gehad voor zijn schoolvorderingen, omdat er vanaf de tweede graad voor alle vakken boekjes gebruikt worden. Met de mondelinge communicatie kan Jonas evengoed overweg als zijn klasgenoten. Hij is goed in voetbal, is handig en voldoende populair. Hij komt in het beroepsonderwijs terecht en zal daar slagen omdat hij goed is voor praktijk. Hij is niet dom, maar zijn kritisch inzicht en abstractie zullen nooit zo goed ontwikkeld worden als

die van medeleerlingen die beter overweg konden met het gedrukte woord. In het dagelijks leven zal hij misschien wel met succes een beroep uitoefenen, maar zal voor de rest de schare van functionele alfabeten vervoegen die aan het maatschappelijke leven maar weinig deelnemen.

Wat leert ons dit verhaal?

Ten eerste, dat leren spellen niet noodzakelijk leidt tot een lezen dat door het kind ervaren wordt als zinvol op het ogenblik, of voor later. De technische vaardigheid geeft de mogelijkheid een deur te openen. Of het kind dit doet hangt er van af of hij denkt er iets interessants achter te vinden.

Ten tweede blijkt de ervaring van de eerste twee, drie leerjaren doorslaggevend voor de verdere alfabetisering. Het derde leerjaar betekent een soort keerpunt. Jammer genoeg is het leesmateriaal, gebruikt voor de eerste klassen vaak weinig boeiend. Dergelijke teksten worden voor de zwakke lezers ook later nog gebruikt, wat de zaak er steeds slechter op maakt naarmate ze ouder worden en meer begrijpen.

Kinderen zoals Jonas hebben tegen de tijd dat ze in het derde leerjaar zitten alle interesse voor lezen verloren. Uit bescherming tegen een activiteit waar ze een hekel aan hebben weigeren ze met voortgezet lezen kennis te maken zodat ze ook nooit kunnen ervaren dat lezen prettig is. Ze leren nooit voldoende lezen om met kritisch inzicht een tekst te kunnen evalueren. Om dit te leren moet je in contact komen met zinvolle teksten die je raken en iets nieuws brengen in je leven. De personages uit leesboekjes zijn veelal brave ouders met saaie kinderen, die nooit echte gevoelens zoals woede, angst of verlegenheid tonen. De tekstjes bevatten geen informatie die nieuw is voor de kinderen, er wordt gelezen over dingen die ze zelf veel beter weten.

Hoe kan men het op school best aanpakken?

Voor er iets te lezen valt, heeft iemand iets geschreven. Het is een tweerichtingsverkeer waarbij een boodschap wordt verpakt in een code, die dan door een lezer gedecodeerd, gelezen en begrepen kan worden. Het duurt een tijdje voor de kinderen door hebben dat iedereen de boodschap, die in een tekst zit, kan vatten. Daarmee samen moet het besef ontwikkeld worden dat wie schrijft, een boodschap doorgeeft. Het taalonderwijs kan dus zo opgevat worden dat men de kinderen helpt, datgene op te schrijven wat ze zelf willen schrijven. In Wallonië noemt men dit lesonderdeel "Dictée à l'adulte". De leerkracht schrijft aan het bord wat de kinderen hem dicteren. De oorsprong van de zinnen is dan een project of gemeenschappelijke ervaring zoals een bezoek aan de bakkerij, of de konijntjes die een leerling naar school heeft meegebracht. De tekst wordt dan gebruikt als leesmateriaal, wordt overgeschreven in het eigen schrift, enz. Geleidelijk aan wordt het mogelijk, zelf zo te schrijven dat anderen de boodschap kunnen begrijpen. Dat betekent niet dat het foutloos gaat, maar

men leert, dat bepaalde fouten erger zijn dan andere, nl. diegene die het goede begrip van de tekst in de weg staan. De kinderen leren vragen naar woorden die ze niet kunnen schrijven (het spellinggeweten), en leren ook waar ze het kunnen opzoeken. Men helpt elkaar waar men kan.

Dit heeft niets te maken met de klassieke "steloefening" die geen enkele boodschapwaarde in zich draagt: je schrijft over een opgegeven onderwerp dat je niet interesseert dingen die de leerkracht zelf ook weet, maar waar hij aandachtig naar kijkt om er fouten in te ontdekken. Een inhoudelijk antwoord mag de leerling zeker niet verwachten.

Het werken met eigen teksten, hoe gebrekkig en eenvoudig die ook zijn, geeft interessante aanknopingspunten voor waardenvorming en voor antwoorden op de problemen waar kinderen mee zitten. Soms is er ook geen antwoord nodig, maar kan het kind uiting geven aan gevoelens door het schrijven. Zo maakte Nynke in het vierde leerjaar een doodsbrief voor haar haantje:

"Op 14 februari 1986, vrijdag, is mijn liefste haantje gestorven.

Hij heette SIAM.

Hij is door mij goed verzorgd, en dankzij Toin heeft hij een hok gekregen.

Ook door meneer Simons is hij goed verzorgd want daar woonde hij voor Toin zijn hok had gebouwd.

RUST GOED LIEVE SIAM".

Voor leerlingen die zwak voor taal zijn gaan de saaie methodes en technieken door, ook in het secundair onderwijs. Een Nederlands onderzoek van de V.O.N. (Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands) toonde aan dat hoe zwakker de leerlingen zijn, hoe meer tijd er besteed wordt aan spelling en spraak-kunst, d.i. de uiterlijke vorm van de taalvaardigheid die in het dagelijkse leven het minst wordt beoefend. Precies voor deze leerlingen is het vaak nodig, veel aan de mondelinge communicatie te werken. Lezen en schrijven kunnen nooit beter zijn dan praten en luisteren zijn.

Voorbeelden uit de 1 B-klas

We willen met enkele voorbeelden laten zien dat er ook in de 1 B-klas (en later in het beroepsonderwijs) kan worden gewerkt met taalgehelen, aanknopen bij ervaringen van de leerlingen.

Ook hier blijkt het steeds weer fout te gaan als men handboeken gebruikt. De leerkrachten maken er zich ook ongerust over, dat de leerlingen zo verschillend zijn en dat ze eigenlijk eerst het beginniveau van ieder zouden moeten kennen voor ze behoorlijk les kunnen geven.

Maar door uit te gaan van de ervaringen van de kinderen zelf, en ze vrij te laten schrijven over iets waar ze mee bezig zijn komt men er van zelf achter aan welke hulp ze behoefte hebben.

In een lessenreeks "Bah school, hoera school!" produceerden twee leerlingen volgende teksten, die zowel naar inhoud, gevoelswaarde als naar technische schrijfvaardigheid sterk verschillen.

De jongen schreef:

"De meester van Fras is een rotte vent want hij heeft veel straf.

Meeneer van Nederlands is een prettige

De school is eits waar men kunt bij leren maar soms zijn ze vies.

Als ze verkeerd uit hun bij zij gestapt zijn

Ik wel meubelmaker (...)"

Het meisje schreef:

"ik kom graag naar school want vind ik de school andersant!

Als ik nog in het 6e leerjaar en ons juffrouw zij iedereen mag naar het eerste opservasie. ik vond dat heerlijk. ik zij voordurig wanneer is de vakantie uit.

Eindelijk was mijn droom vervult. ik zat in 1 obs jaar. Maar dan plots kreeg mijn ouders een brief. Dat ik naar het 6e moest ik gelovt dat niet. Maar het was waar ik moest naar de aanpasings A. In begin vindt ik dat niet geerlijk.

Mijn verweeten ze dat ik niet kon schrijven enz... Dat vond ik niet plezant.

Maar nu zit ik in de Anplaz. Maar ik heb plezier in de aanp. Maar nu doe ik me best voor volgent jaar mag naar het 1 observasiejaar Wandt ik wil latter wat ik nu heb geleert een beroep leren".

Als men dergelijke teksten in handen krijgt kan men toch niet eerst over spelling en zinsbouw gaan leuteren? De sterke gevoelens van deze kinderen eisen dat er inhoudelijk op hun boodschap wordt ingegaan. Men kan dat doen in een kringgesprek, door ze b.v. hun teksten te laten voorlezen. Vaak vinden ze dan zelf al dat ze hun zinsconstructies moeten verbeteren omdat de boodschap niet begrepen wordt. Het gesprek over een dergelijk onderwerp kan tot verschillende inzichten leiden. Het kan de solidariteit in de klas versterken omdat ze allemaal in dezelfde, weinig benijdenswaardige positie zitten. Men kan van elkaar leren hoe men zich bij problemen gedraagt, men kan elkaar steunen en helpen.

Publiekgericht schrijven

In een aantal 1 B-klassen was het thema "Huisdieren" afgehandeld. We vroegen de leerlingen of zij zouden kunnen teksten schrijven voor andere kinderen, die ook een huisdier zouden willen houden. Ze vonden dat een goed idee en groepeerden zich volgens het dier waarover ze wilden schrijven: één groep zou over de kat schrijven, één over de hond, één over vogels en één over de hamster. In een andere klas kwamen daar nog de vissen, de papegaai en de duiven bij. Er deed zich een probleem voor met een jongen die thuis geen dieren mocht hebben vanwege een allergisch familielid. Er werd hem gesuggereerd enkele waarschuwingen te schrijven en dat werd volgende tekst:

"Waarschuwingen.

Je mag geen huisdieren in huis heppen als je allergisch bent. Je moet dat eerst laten testen. Allergie is een ziekte.

Je mag niet bang zijn voor je huisdieren. De kinderen moeten geen hond hebben maar een vins bv voor hen opvoeding.

Je moet plaats hebben voor dieren. De dieren moeten plaats hebben. Je mag ze niet opsluiten”.

De andere leerlingen moesten eerst in groep overleggen wat een kind moet weten dat b.v. een hamster wil houden. Dat werd dan:

- eten en drinken
- de kooi
- het houden
- het laten slapen
- liefde geven
- wiel
- stro.

Daarna moesten de taken verdeeld worden: wie over eten en drinken wou schrijven zette zijn naam op het lijstje naast dit onderdeel.

Er werd ook nog gezegd dat ze mochten tekenen, en iedereen kreeg een kaartje om op de hoek van de bank te leggen. Wie een woord niet kon schrijven riep de leerkracht, die het dan op het kaartje noteerde. Iedereen toog aan het werk en er werd ingespannen geschreven.

In de pauze werden de teksten voor iedereen gekopieerd. Daarna las iedere auteur zijn tekst voor, terwijl de anderen in hun eigen exemplaar meevolgden. Na elk voorgelezen stukje vroegen we ons af: Is alles duidelijk en goed beschreven? Ontbreekt er niets belangrijks? Zal deze tekst kinderen aansporen om een dier te houden?

Men verbeterde elkaar, en ook zichzelf. Na de lezing werd er afgesproken dat de teksten tot een boekje gebundeld zouden worden, met de tekeningen en eventuele andere illustraties ertussen. Andere vormen van verwerking zijn mogelijk, tot inbinden en verkopen toe. Maar de kinderen waren heel tevreden met wat er nu al bereikt was. Ook de leerkracht voelde zich gelukkig, want er was gepraat en geluisterd, veel geschreven en gelezen en groepswork gedaan zonder noemenswaardige discussies. Het geheel had een tastbaar resultaat opgeleverd, waarbij het idee van de zinvolle communicatie centraal stond.

Alles samen waren het vertrouwen in eigen kunnen en de attitude tegenover taal er beslist op vooruitgegaan. En, als je dit voelt als leerkracht, ben je weer gestimuleerd om voor volgende week iets leuks te bedenken.

Marlene GERMIS
Abrahamstraat, 6
9000 Gent.

Een toemaatje:

1. Waar je katten kunt verkrijgen?

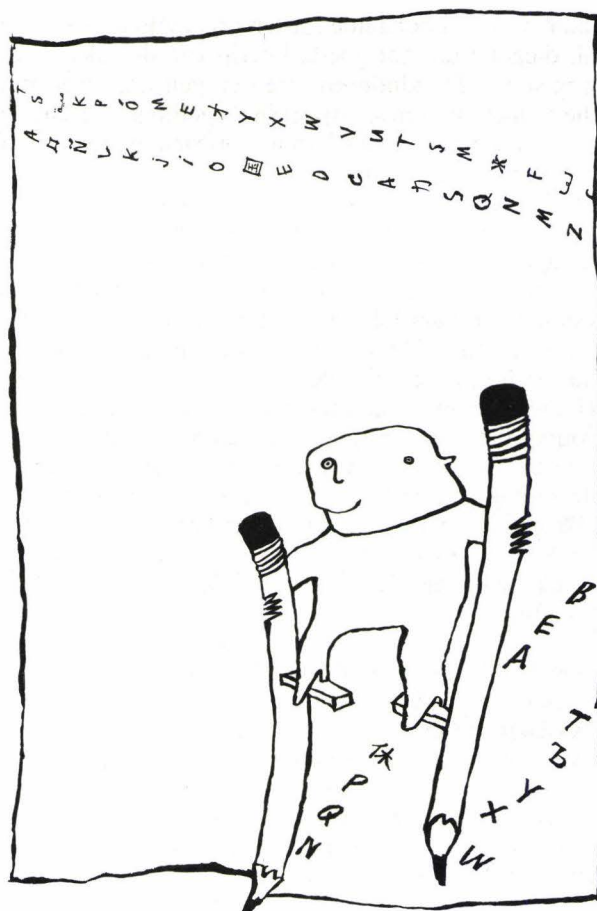
Katten... dat kun je bijna overal verkrijgen. Je kunt ze kopen, krijgen of vinden.

Als je eentje wilt kopen is dat niet zo duur.

2. De voeding

Katten zijn zindelijke dieren, zij eten bijna altijd kattevoer, uit blik of uit zakken... maar ook lusten ze vers vlees zoals lever, vis, konijn... enz.

Vers vlees is nog altijd het beste

1990 INTERNATIONAAL JAAR VAN DE ALFABETISERING (V)

3. Is een kat proper?

Katten zijn zeer verbazing wekkende dieren. Wanneer je een kat koopt of als je er al een hebt zal je bemerken dat ze een kuiltje graven voor hun uitwerpselen. Wanneer ze daarmee klaar zijn bedekken ze het weer met het aarde.

4. Opvoeding

Als je ze van kleinsaf hebt moet je ze leren dat ze hun hoofdvoeding krijgen en dat ze voor de rest zelf moeten zorgen zoals muizen vangen, vogels ratten enz. Ze mogen geen huiskat worden dat elke dag in zijn mandje voor de open haard ligt te slapen, daar worden ze lui en moe van en gaan zelfs nauwelijks wandelen.

Bibliografie

- BETTELHEIM, B., and ZELAN, K., *Onlearning to read*, New York, Vintage Books, 1982.
- KOZOL, J., *Illiterate America*, New York, New America Library, 1985.

11.44.77. : INFOLIJN JONGERENRECHTEN

Op 2 april jongstleden ging de "Infolijn Jongerenrechten" van start. Deze groene telefoon (gratis) is een initiatief van de Federatie van Jongeren Info- en Adviescentra (F.J.I.A.C.) en het Cultureel Jongeren Paspoort (C.J.P.) en kreeg de steun van twee nationale ministers : Busquin (Sociale Zaken) en Colla (P.T.T.). Hieronder een licht op het ontstaan, het opzet en de eerste resultaten van de nog prille werking van deze nieuwe vorm van tele-dienstverlening.

Les droits des jeunes

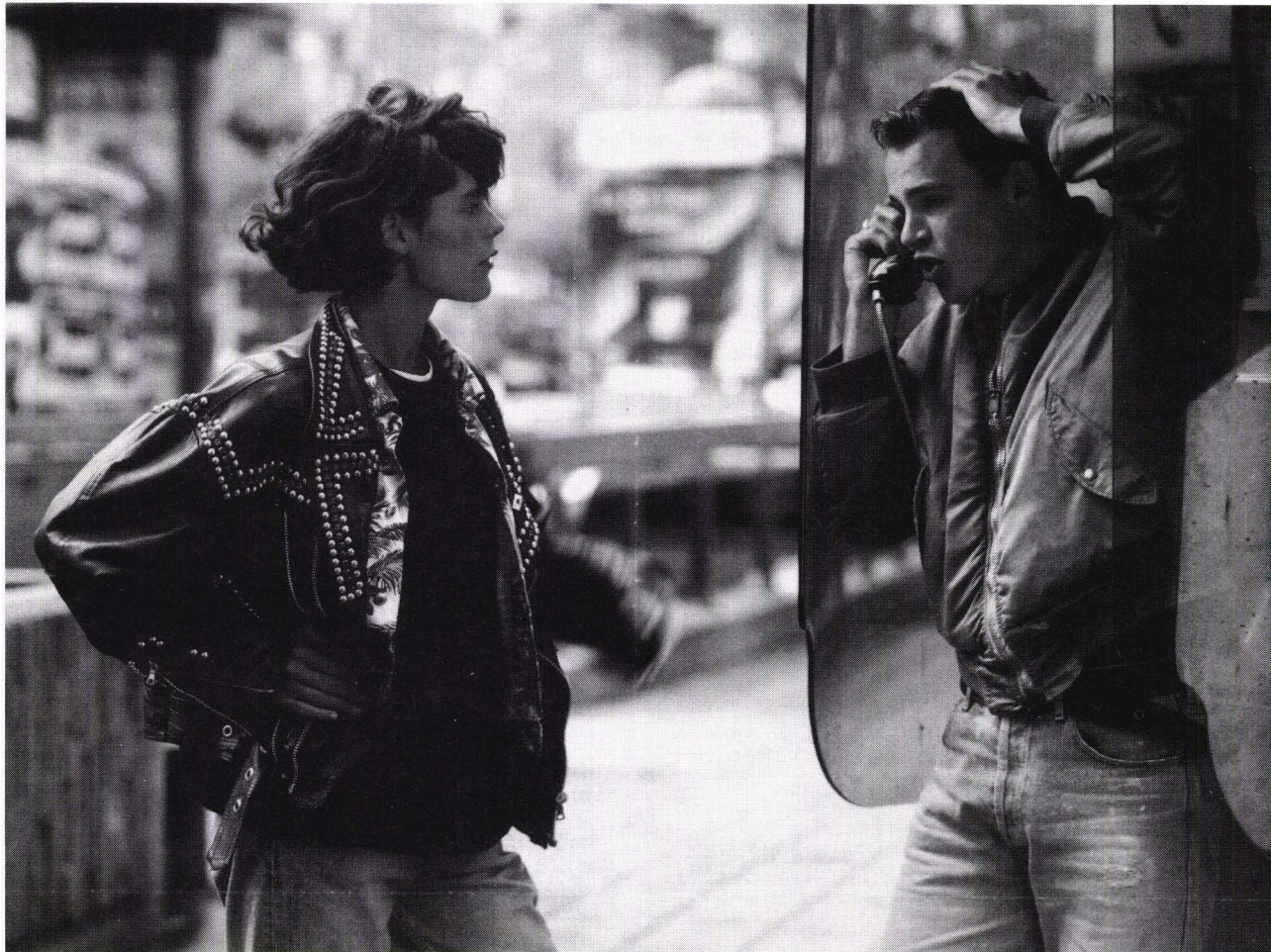
De oorsprong van de Vlaamse infolijn is in het Waalse landsgedeelte te situeren. Langs de andere kant van de taalgrens bestaat er immers reeds een lange traditie in verband met rechtshulp aan kinderen en jongeren. De voornaamste exponent van deze werking zijn de vier "Services Droits des Jeunes".

Deze "Services Droit des Jeunes" zijn diensten die juridische bijstand verlenen aan jongeren¹. Zij zijn erkend binnen de jeugdbescherming als projecten van "éducation en milieu ouvert". Ze vormen aparte entiteiten, maar zijn zeer nauw verbonden met de Centres Infor Jeunes (vergelijkbaar met de Jongeren Advies Centra (J.A.C.'s) in Vlaanderen). Zij beschikken over juristen in vast dienstverband. Naast de brede informatieverstrekking i.v.m. rechten van jongeren (dit

is niet hetzelfde als de striktere omschrijving 'juridische informatie'), verlenen de S.D.J.'s ook concrete bijstand door b.v. beroepsprocedures te begeleiden (beroepskamer O.C.M.W., jeugdrechtbank,...) of op te treden als "derde betaler" voor de aanstelling van een advocaat. Deze procedures spitsten zich tot voor kort vooral toe op de problemen van sociale uitsluiting van minderbegoeden, met als toppers: jeugdzorg, sociale uitkeringen en schoolrecht.

In september 1988 werd de hulpverlening van deze centra toegankelijker gemaakt door de installatie van een gemeenschappelijk telefoonnummer. De voorloper van de infolijn.

De zoektocht om deze telefonische service nog uit te breiden, bracht de C.D.J.'s bij de nationale minister Busquin, en via Vlaamse contacten bij minister Colla. Meteen het ontstaan van twee infolijnen voor jongerenrechten.

Rechten van jongeren

Uit voorgaande is duidelijk dat Vlaanderen zich liet inspireren door het baanbrekend werk dat over de taalgrens op het vlak van jongerenrechten werd verricht. Toch waren er voor de Jongeren Advies Centra nog meer redenen om in te gaan op het Waalse aanbod.

Uit onderzoek en hulpverleningspraktijk valt immers op te maken dat de kennis van de jongeren inzake hun rechten en plichten niet hoog scoort. Niettegenstaande deze vaststelling waarschijnlijk voor de gehele bevolking geldt, zijn jongeren hiervoor extra-gevoelig. Zij moeten immers op korte tijd enkele belangrijke keuzes maken (zelfstandig wonen, werken, studiekeuze, relaties,...). Niet zelden heeft dit gebrek aan kennis dan ook ernstige gevolgen en stapelen de problemen zich op. En dit alles in een tijd waarin de maatschappelijke aandacht voor de rechtspositie van kinderen en jongeren stelselmatig toeneemt. Denken we hier maar aan de UNO-resolutie over de Rechten van het Kind, aan de verlaging van de meerderjarigheid.

Een tweede constatacie is dat de wetgeving en de administratieve rompslomp de laatste jaren ongelofelijk ingewikkeld geworden is, zodanig dat de burger (en zeker de aankomende) in dit nest zijn jongeren niet meer kan vinden. Een mooi recent voorbeeld hiervan zijn de overgangsmaatregelen die uitgevaardigd werden naar aanleiding van de verlaging van de meerderjarigheid, waarbij niet minder dan acht verschillende maatregelen bepaalden wie op welk moment beroep kon doen op welke instantie, en dit voor een periode van zeven maanden². Vanuit deze constatacies vonden de J.A.C.'s dat een laagdrempelige informatie-service waarop alle jongeren beroep kunnen doen een aangewezen weg was om deze lacune op te vullen.

11.44.77.

Dit nummer is elke dag bereikbaar tussen 10 en 18 uur. Oorspronkelijk werden de permanenties verzekerd door de verschillende J.A.C.'s maar om efficiëntieredenen, zal dit vanaf september centraal gebeuren. Een team van 2 juristen en 1 maatschappelijk werker zal de vragen beantwoorden en ook andere taken, zoals opzoekingswerk en signaalfunctie naar de overheid, vervullen.

De eerste resultaten

Op dit moment kunnen wij maar de cijfers geven van de maanden april en mei. In totaal kwamen er zo'n 1500 oproepen binnen. Honderdtwintig hiervan vroegen naar het hoe en het waarom van deze lijn, een 50-tal waren grappenmakers en er waren ook 80 'stille' oproepen. Het ging dus om zo'n 1300 effectieve vragen.

Ongeveer 60% van de vragen werden gesteld door jongeren van 16 tot 21 jaar ; 35% van de vragen kwamen van volwassenen over jongerenvraagstukken en 5% van de oproepers waren jonger dan 16 jaar.

Opgedeeld naar rechtstak :

Burgerlijk recht : 50%.

Hieronder situeren we meerderjarigheid, echtscheiding, onderhoudsgeld, bijzondere jeugdzorg...

Sociaal recht : 26%.

Dit bestaat o.m. uit : kinderbijslag, werkloosheidsuitkeringen, bestaansminimum...

Diverse : 24%

Consumenten, militie, strafrecht, studies...

Top 10

Gezien de wet op de verlaging van de meerderjarigheid (19/1/90) uitvoerbaar werd op 1 mei is het vrij logisch dat ongeveer één vierde van de vragen dit onderwerp betreffen. Verder is opvallend dat jongeren blijkbaar met de meest uiteenlopende onderwerpen geconfronteerd worden. Hieronder een lijstje van de meest voorkomende onderwerpen.

1. meerderjarigheid	25%
2. consumenten	9%
3. bijzondere jeugdzorg	8%
4. bestaansminimum	7%
5. studies	6%
6. studentenarbeid	5%
7. echtscheiding	4%
8. kinderbijslag	4%
9. militie	4%
10. werkloosheid	3%

Vraagsoorten

Een analyse van de vragen maakt duidelijk dat informatievragen blijkbaar een begrip is dat vele ladingen dekt. Naast de grapjassen die blijkbaar veelvuldig aanwezig zijn in Vlaanderen (ik hou van jou, mijn vis is dood, wat moet ik doen, kent u het adres van Michel Preudhomme...), kunnen we een drietal vraagtypes onderscheiden : de algemeen informatieve vragen, de gespecialiseerde vragen en de vragen met "een achtergrond". We gaan iets verder in op dit onderscheid en geven enkele voorbeelden.

1. Algemene informatieve vragen :

Meestal zijn deze vragen direct te beantwoorden en volstaat het geven van de basisinformatie. Deze vragen maken ongeveer de helft van de oproepen uit. Enkele voorbeelden :

- *Waar vind ik informatie over de verlaging van de meerderjarigheid ?*
- *Vanaf welke leeftijd mag een meisje trouwen ?*
- *Ik wil begeleid zelfstandig wonen, kent U een adres in mijn streek ?*

2. Gespecialiseerde vragen

Meestal vergen deze vragen enig **opzoekingswerk**. Men vraagt dan ook om enkele tijd later terug te belten. Dit luik maakt ongeveer 30% uit van de oproepen.

Opzoekingswerk kan nodig zijn omdat de vraag zo specifiek is :

Vraag: Mag ik als 18 jarige geld afhalen van mijn spaarboekje dat geopend werd door de jeugdrechter met clausule?

Antwoord: Zo de clausule is "af te halen bij meerderjarigheid" kan je vanaf 1 mei volledig beschikken over het bedrag van je spaarboekje, zo er staat "af te halen bij 21 jaar" zal je nog drie jaar moeten wachten of een vraag stellen aan je jeugdrechter.

Het onderzoekswerk kan nodig zijn omdat het gaat over een materie die regelmatig verandert:

Vraag: Hoeveel mag ik met een studentenjob verdienen om toch nog fiscaal ten laste te zijn van mijn ouders?

Antwoord: Je mag in 1990 maximum 62.000 fr per jaar netto verdienen, wil je nog ten laste blijven; d.w.z. 77.500 bruto belastbaar per jaar.

Het is ook mogelijk dat een vraag een zo uitgebreid en genuanceerd antwoord verlangt dat een direct antwoord niet mogelijk is:

Vraag: Ik ben 18 jaar. Ik wens nog verder te studeren doch de relatie met mijn ouders is dermate moeilijk dat er niets anders opzit dan zelfstandig te gaan wonen. Op welke financiële tussenkomst kan ik beroep doen?

Antwoord: Er zijn verschillende mogelijkheden die we U verder zullen uiteenzetten. Toch willen we U nu reeds verwittigen dat de administratieve rompslomp niet altijd overzichtelijk of makkelijk is.

- Je kan -via het kinderbijslagfonds van uw ouders- uw kinderbijslag zelf ontvangen. Het bedrag is wel beperkt tot het bedrag van het eerste kind. Voorwaarden zijn dat je een aparte domiciliëring kan bewijzen en dan 180 dagen wacht.

- Je kan een studietoelage aanvragen als alleenstaande (verschillend van zelfstandig student). Dit kan ook als je bestaansminimum trekt.

- Je kan een aanvraag doen bij het O.C.M.W. om het bestaansminimum te trekken. Strikt genomen heb je er recht op. Sommige O.C.M.W.'s willen dit niet betalen omwille van een gebrek aan "werkbaarheid". Hier zijn geen rechtlijnige gegevens bekend en ook de rechtspraak is er over verdeeld. In sommige gevallen kan het O.C.M.W. een deel van dit bestaansminimum teruggeven van je ouders. Dit kan slechts in bepaalde gevallen (inkomsten), en men kan er van afwijken.

- Je kan je naar je ouders richten en onderhoudsgeld vorderen. Ouders zijn namelijk verplicht in je levensonderhoud en passende opleiding te voorzien, ook na je meerderjarigheid. Zo zij niet vrijwillig betalen kan je dit afdwingen via een procedure bij de vrederechter. Bij het vaststellen van de hoogte van het bedrag houdt deze wel rekening met een aantal elementen zoals: levensstandaard, financiële mogelijkheden, houding van zoon of dochter,...

- Er is nog een mogelijkheid van een studielening bij de bank, bij de bond van grote en jonge gezinnen, bij bepaalde stichtingen.

- Eventueel kan je ook de mogelijkheid van een studentenjob verder nagaan.

Een laatste mogelijkheid waarom soms nogal wat onderzoekswerk noodzakelijk is, is de onduidelijkheid van de wet zelf?

Vraag: Ik ben 18 jaar geworden in februari van dit jaar en volg het laatste jaar humaniora. Ben ik nog leerplichtig?

Antwoord: Voor jou is de situatie in verband met de leerplicht niet erg duidelijk: enerzijds moet je les volgen tot het einde van het schooljaar, anderzijds zijn er geen directe juridische sancties voorzien voor het schoolverzuim van een meerderjarige. In de toekomst (als het lentedecreet van Coens uitvoerbaar is) zal er een leerplicht zijn - met sancties - ook voor meerderjarigen. Belangrijk is ook dat er onrechtstreeks wel een aantal gevolgen zijn wanneer je vroegtijdig de school verlaat b.v. i.v.m. het recht op werkloosheidsuitkeringen.

3. Vragen met een achtergrond

Dit zijn hulpvragen die meer inhouden dan alleen juridische aspecten. Vragen die in feite een verkapt noodkreet zijn. Naast het telefonisch advies tracht men de vraagsteller hier te verwijzen naar één of andere hulpverleningsinstantie. Enkele voorbeelden:

- *Ik word thuis mishandeld. Ik zou willen weglopen, maar dan blijft mijn broertje alleen achter. Wat kan ik verder doen?*

- *Mijn ex-man heeft hoederecht om de 14-dagen. Mijn dochter weigert naar haar vader te gaan. Moet ik haar verplichten?*

- *Ik ben 16 jaar en mag mijn vriend niet zien. Is de enige oplossing weglopen thuis?*

- *De moeder van mijn drie buurkinderen is onlangs overleden. De vader drinkt alle avonden. De kinderen zijn dan ook doodsbang. Wie kan zijn kinderen daar weghalen? Kan ik als 17-jarige naar de rechtbank gaan?*

Besluit

Het is uiteraard onmogelijk om na twee maand reeds een grondig overzicht te geven over de werking van de infolijn. Toch hebben we getracht een eerste beeld te geven van wat de infolijn is en welke vragen aan bod komen.

Voor de toekomst denken we dat het belangrijk is dat de infolijn verder moet gaan samenwerken met andere hulpverleningsdiensten voor jongeren om also hun service optimaal te kunnen uitbouwen. Ook een uitbreiding naar een echte verdediging van de rechten van jongeren aan de hand van proefprocessen, signalen naar het beleid en eventuele acties liggen in het verlengde van de huidige werking. Toekomstmuziek, maar we houden U op de hoogte.

Jos GOOSSENS

Coördinator

Infolijn Jongerenrechten.

NOTEN

¹ De benaming 'Services Droit des jeunes' is in Wallonië overgenomen uit Frankrijk en staat voor die projecten die te maken hebben met niet-residentiële begeleiding. Voorbeelden zijn: Begeleid Zelfstandig Wonen, juridische bijstand, gezinsbezoeken, enz.

² Zie ook: WYLLEMAN, A., CAPPELAERE, G., VERHELLEN, E., De verlaging van de meerderjarigheidsgrens en de leerplichtwet, *Welwijs* 1990, 1, 9-10.

OVERLEG MAATSCHAPPELIJK WERKERS WINTERSLAG EEN VOORSTELLING

Om een efficiëntere en betere hulpverlening uit te bouwen namen enkele maatschappelijk werkers van Genk het initiatief om rond bepaalde problemen (o.a. schoolverzuim, vandalisme) overleg te organiseren tussen de diverse maatschappelijke diensten. Vrij snel stelde men vast dat deze problemen niet geïsoleerd kunnen worden opgelost, zij zitten verweven in andere problematieken die gelijktijdig moeten worden aangepakt. Door overleg, afspraken en samenwerking met derden probeert men om dit op een efficiënte manier te realiseren. Uit wat volgt blijkt de zinvolheid van een dergelijk initiatief.

Hoe het begon

De wijk Winterslag is gelegen rond de mijn. Zij is ontstaan, gegroeid en bevolkt door hoofdzakelijk mijnwerkers en gepensioneerde mijnwerkers. Een gedeelte is bewoond door migranten van voornamelijk Poolse en Italiaanse afkomst, een ander gedeelte bestaat uit Turkse en hoofdzakelijk Marokkaanse gastarbeidersgezinnen.

In deze wijk namen begin 1985 enkele maatschappelijk werkers het initiatief om alle maatschappelijke diensten samen te brengen rond een gemeenschappelijke problematiek.

Een eerste overleg vond plaats rond het schoolverzuim en het vandalisme in en rond de Montfortschool. Dit is een lagere school, gelegen in de migrantenwijk, met een 100% migrantenpopulatie. Aanvankelijk werden bij dit overleg betrokken: de maatschappelijk werkers van het Vrij P.M.S. (Lager Onderwijs), van de Jeugd en Sociale Dienst Politie Genk, het Buurtwerk en het O.C.M.W. en een religieuze vrijwilligster die in de migrantenwijk woont. Deze groep werd vrij snel uitgebreid met: het Vrij P.M.S. (Secundair Onderwijs), het Rijks P.M.S., de huurdersvereniging en de sociale verpleegster van Kind en Gezin.

Waarom deze uitbreiding?

Bij een eerste bespreking bleek al heel vlug dat de schoolproblematiek zeer complex is en dat in feite de ganse problematiek van de wijk Winterslag moest worden aangepakt. Zo diende o.m. ook gewerkt te worden aan de woonproblematiek, het schoolverzuim in het secundair onderwijs (onregelmatig schoollopen, te laat komen op school), te vroeg (reeds in mei of juni) vertrekken op vakantie en het laattijdig terugkeren, het druggebruik, de naschoolse opvang, klein vandalisme (stukgooien van ruiten op school, inbreken in schoollokalen), enz. Dit alles noodzaakte een schooloverstijgende werking.

De maatschappelijk werkers kwamen maandelijks samen. Zij bespraken de problemen en hadden bijzondere aandacht voor de problemen en de daadwerkelijke hulp die men aan de "tottergezinnen" kon bieden. Onder "tottergezinnen" wordt verstaan die ge-

zinnen die reeds contacten hadden/hebben met en gekend zijn bij alle mogelijke maatschappelijke diensten. Het zijn gezinnen waar er problemen zijn op school, waar de wijkagent over de vloer komt, gezinnen die hulp van het O.C.M.W. behoeven, die de volle aandacht nodig hebben van Kind en Gezin, die door de jeugdrechtbank en de jeugdbescherming dienen gevolgd te worden.

Met als doel

Elke maatschappelijk werker heeft vanuit zijn eigen invalshoek en werkkring een bepaalde kijk op een gezin of een kind uit een gezin. Zo b.v. komt de maatschappelijk werker van het P.M.S. op huisbezoek omdat een kind veel spijbelt of zijn huiswerk niet maakt, of omdat de kinderen er omwille van een slechte hygiëne armzelig bijlopen; de maatschappelijk werker van het O.C.M.W. komt in het gezin omdat er wegens wanbetaling moest ingegrepen worden, en de Sociale Dienst Politie komt aan huis omwille van vandalisme. Om tot een meer efficiënte en betere hulpverlening te komen is samenwerking tussen de verschillende diensten meer dan noodzakelijk. Bij de bespreking van een gezin wordt er dan ook nagegaan wie er reeds komt in het gezin, wie er de beste ingang heeft, in hoeverre er reeds contacten zijn, hoe intensief deze zijn, enz. Er wordt ook nagegaan of een geïntegreerde aanpak mogelijk is binnen dat gezin en men probeert mogelijke overlappingsen te vermijden.

Probleemvelden

De problemen die de werkgroep aanpakt zijn zeer uiteenlopend. Ze kunnen opgedeeld worden in problemen van individuele en van collectieve aard.

Problemen van individuele aard

Elk lid van de werkgroep W.W.W. (= WelzijnsWerkers Winterslag) kan/mag problemen aanbrengen. Een samenwerking tussen de verschillende diensten wordt opgezet. Enkele voorbeelden:

- Schoolverzuim: hier is een coördinatie nodig tussen het P.M.S., de dienst Jeugd en de Sociale Dienst Politie, eventueel in samenwerking met de wijkagent.

- Het te vroeg vertrekken op vakantie en het te laat terugkeren naar België: deze problematiek wordt behandeld door het P.M.S., Jeugd en Sociale Dienst Politie en buurtwerk.
- Vandalisme in de buurt: coördinatie Politie, buurtwerk en O.C.M.W.
- Financiële problemen binnen een gezin: gelijk wie kan deze problemen aanbrengen maar de coördinatie ligt bij het O.C.M.W.
- Verandering van school: overleg tussen Vrij P.M.S. en Rijks P.M.S.
- Aanpassingsproblemen en psycho-somatische klachten van migrantenvrouwen: overleg tussen buurtwerk en de vrijwilligster.
- Generatieproblematiek in het gastarbeidersgezin: hulpverlening is vooral via buurtwerk mogelijk.
- Het weglopen thuis: Sociale Dienst Politie.
- Slechte hygiënische toestand in een gezin: hier is samenwerking nodig tussen het O.C.M.W. en Kind en Gezin.
- Kindermishandeling: coördinatie tussen P.M.S. en Jeugd en Sociale dienst Politie.
- Het wegsturen van school: samenwerking tussen P.M.S. en Jeugd en Sociale Dienst Politie.
- Leerplicht en de situatie van de gehuwde vrouw: P.M.S.
- Opvang van kinderen wanneer de ouders naar hun geboorteland op vakantie gaan: het buurtwerk.
- Drugproblematiek: Sociale Dienst Politie.
- Lijfstraffen: P.M.S. en Sociale Dienst Politie.
- Opvoedingsproblemen en problemen van medische aard: vooral Kind en Gezin.
- Problematiek van de gezinshereniging: Dienst Bevolking van de gemeente.

In totaal zijn er reeds honderd en één gezinnen waarover overleg werd gepleegd en waar daadwerkelijk iets voor gedaan werd. Meestal met, soms zonder succes.

Ook zijn er in deze wijk een aantal probleemgezinnen die zodanig tegenwerken dat hulpverlening bijna onmogelijk wordt.

Problemen van collectieve aard

Er zijn een aantal problemen die de ganse wijk aanbelangen en die de mensen zelf niet kunnen oplossen. Soms kan de werkgroep druk uitoefenen zodat er toch een oplossing komt.

1. Huisvestingsproblemen

Problemen hier zijn van materiële aard: een te kleine behuizing, slecht onderhoud, gebrek aan elementaire zaken, een lekkend dak, enz. Door de mijnsluiting werden een aantal huurwoningen verkocht aan de vroegere eigenaar: Cockeril. De huurders waren soms niet op de hoogte dat hun huis zou verkocht worden. De werkgroep heeft hierop contacten gelegd met de huisvestingsmaatschappij en heeft de huurders in hun eigen taal ingelicht. Enkele gezinnen hebben door toedoen van de werkgroep hun huurhuis kunnen kopen.

De werkgroep heeft eveneens de nodige stappen gezet naar de Sociale Huisvestingsmaatschappij "Nieuw-Dak", om langs deze weg prioriteiten te leggen voor bepaalde gezinnen.

Door contacten van de werkgroep met de maatschappij en door het uitoefenen van druk zijn verschillende renovaties gebeurd en herstellingen uitgevoerd. Verder is er overleg van de werkgroep met politici en zijn er contacten met het Ministerie van Huisvesting.

2. Schoolproblematiek

Hiertoe heeft de werkgroep W.W.W. contacten gelegd met de directies van verschillende scholen uit het Vrij- en het Gemeenschapsonderwijs. Het betrof o.m. problemen rond het schoolverzuim en het wegzenden uit de scholen. Een bijkomende problematiek is dat de ouders dikwijls niet weten waar hun kinderen school lopen.

Ook werden er contacten gelegd met huisartsen om het toekennen van ziekteverlof niet uit de hand te laten lopen.

Verder werden de ouders via meertalige affiches sensibiliseerd om niet te vroeg op vakantie te gaan en om ook tijdig terug te keren.

3. Algemene buurtproblematiek

Om het vandalisme in de buurt tegen te gaan werd de samenwerking tussen de bewoners, het buurtwerk en de politie bevorderd. Verder werden woningen bewaakt bij langdurig verlof en werd de buurt verfraaid en schoongehouden.

Samenwerking met derden

De werkgroep kwam al vlug tot de bevinding dat er andere, niet wijkgebonden diensten werkzaam waren in de buurt.

Bespreking en overleg met deze instanties vormt altijd het derde luik van het maandelijks overleg.

Per bijeenkomst wordt er één instantie uitgenodigd om op die manier de samenwerking te bewerkstelligen en om de maatschappelijk werkers de kans te geven met deze instanties in contact te kunnen komen. Deze instanties zijn: de Jeugdrechtbank, het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, het Intercultureel project van de gemeente Genk, de Provinciale Onthaaldienst voor Gastarbeiders Hasselt, het C.A.D. (Centrum voor Alcohol en andere Drugproblemen) Hasselt, het straathoekwerk, de werking met Marokkaanse jongeren uit Houthalen, inspecteurs i.v.m. de leerplicht (m.b.t. de situatie van de gehuwde vrouw), de Dienst Bevolking Gemeente Genk, het Ministerie van Huisvesting, de vakbonden (o.a. zwartwerk van jongeren), de Kindertelefoon, de Integratieraad van de Gemeente Genk, de Begeleidingsdienst Limburgs Mijnbekken, het E.F.S. (Europees Sociaal Fonds)- project i.v.m. de opleiding voor laaggeschoolde migrantenvrouwen.

Het werkplan

Aanvankelijk kwam de werkgroep maandelijks samen; na onderling overleg gebeurt dit nu om de zes weken. Mocht het nodig zijn dan kan dit wel sneller gebeuren.

Vaste agendapunten zijn:

1. Problemen van individuele aard

- a) Er is eerst een bespreking van de gezinnen die de vorige vergadering aan bod kwamen: Wie is er in dat gezin geweest? Hoe is de toestand geëvolueerd: is het gunstiger of negatiever? Heeft het gezin advies of raad opgevolgd? Zo neen: Wie weet raad? Wie heeft een alternatief? enz.
- b) De aanbrenghing van nieuwe, nog nooit besproken gezinnen door iemand van de groep. Iedereen kan vanuit zijn eigen werkterrein gezinnen aanbrenghen.

2. Problemen van collectieve aard

Op de bijeenkomst wordt b.v. besproken: Hoe de bespreking met de directies van de secundaire scholen verlopen is? Of de sociale huisvestingsmaatschappij wel het nodige gedaan heeft, is zij haar beloftes nagekomen? Is het straatlawaai verminderd? enz.

3. Informatieverwerking door uitnodiging van derden

Op een vergadering werd b.v. de maatschappelijk werker van de gemeentelijke Integratieraad uitgenodigd om zijn werk te komen toelichten en verduidelijken.

De nadruk ligt wel op de individuele bespreking. Deze heeft slechts kans op slagen door de grote deontologische verantwoordelijkheid van elke maat-

schappelijk werker. Alles wordt in vertrouwen besproken en ieder heeft op zijn werkterrein zijn specifiek beroepsgeheim. Ook het wederzijds respect van ieders werkdomein is van essentieel belang.

Het maken van het verslag van de bijeenkomst verloopt via een beurtrol en de verslaggever is de volgende bijeenkomst de voorzitter. Dit verslag wordt zo snel mogelijk gemaakt en opgestuurd, samen met de nieuwe agenda.

Op die manier wordt er netoverstijgend gewerkt (van belang voor P.M.S. en school) en staat de individuele hulp voor een gezin of een lid van het gezin centraal.

Besluit

Het starten van de werkgroep is een goede zaak geweest. Het feit dat de werkgroep reeds vijf jaren bestaat en functioneert en dat nog niemand de groep verlaten heeft, spreekt reeds voor zichzelf. Belangrijk is dat de maatschappelijk werkers hierdoor een beter zicht hebben gekregen op elkaars werkterrein en ook elkaars specifieke mogelijkheden en beperkingen hebben leren kennen.

Het initiatief heeft al navolging gekend: er worden gelijkaardige overleggroepen gestart in andere buurten. Dit is ook nodig vermits elke wijk zijn eigen specifieke problemen heeft.

Tenslotte zou het voor ons zeer leerrijk zijn kennis te krijgen van vergelijkbare initiatieven in andere regio's: het uitwisselen van informatie, ervaringen, leerpunten, enz. zou zeer verrijkend zijn.

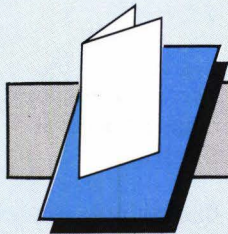
Leon EERLINGEN

Vrij P.M.S. 2

Zevenbondersstraat, 80

3600 GENK

VROUW EN ONDERWIJS

Men kan uren vrijblijvend discuten, routinematig vakliteratuur doornemen, het hoofd breken over statistieken en plots wordt men verrast, bij het losjes doornemen van de kranten, door de getuigenis van een jonge vrouw. Het wordt een thema dat je weken en maanden bijblijft: "Tenslotte wil ik leerkrachten, opvoeders en andere begeleiders die met meisjes werken, oproepen om oog te hebben voor de behoefte van die meisjes aan een model". (Volksmacht 17 maart 89: Hongeren uit onmacht).

1. Recht op gelijke kansen voor de vrouw via het onderwijs

Het onderwijs heeft in onze samenleving een allocatiefunctie. Via het onderwijs verwerft men een positie in de maatschappij en een plaats op de arbeidsmarkt. Dit speelt zowel voor jongens als voor meisjes. Toch loopt er wat mis voor de meisjes: ongeveer 2 op 3 werkzoekenden (136067/214369) waren op 31 december 1987 vrouwen. (DOUVEN, 1989: tabellen 3.2.1.3. en 3.2.1.4.).

Ruim 2/3 of 65% (88031/136067) van de vrouwelijke werkzoekenden hebben geen of een zeer lage beroepskwalificatie (lager onderwijs of lager secundair) tegen 3/4 of 75% (58670/78292) bij de mannen. Er is niet alleen een groter aantal werkzoekende vrouwen met de laagste kwalificaties, maar er is ook een relatief hoger aantal vrouwen dan mannen met een volledig secundaire of hogere opleiding werkzoekend nl. 12 tegen 5. Dit is het probleem in een notedop.

Meisjes studeren blijkbaar langer dan vroeger, maar helaas niet steeds met een even goede kans op aansluiting op de arbeidsmarkt: 28% (37638/136067) van de vrouwen met volledig secundaire opleiding tegen 19% (15103/78292) van de mannen is uitkeringsgerechtigd volledig werkloos. Het is merkwaardig dat deze categorie van werkzoekende vrouwen, met volledig secundaire studies, sterker vertegenwoordigd is in de leeftijdsgroep 20- jaar (15035/35281 of 43%) dan in de andere leeftijdsgroepen 25 + jaar (20351/100786 of 20%). (DOUVEN, 1989, tabellen: 3.2.1.3. en 3.2.1.4.). Eenzelfde, maar wat minder uitgesproken tendens, is te onderkennen bij de hoger geschoolden: 7% (10398/136067) van de werkzoekende vrouwen hebben een hoger diploma tegen slechts 6% (4519/78292) van de mannen.

Het lijkt dan ook zinvol de thematiek op te splitsen in:

- de allocatie voor de midden- en hogere kaders;
- de allocatie voor het niveau van geschoolden, technici en bedienden;
- de allocatie voor ongeschoolden en half-geschoolden.

Voor de onderwijsgegevens wordt eenzelfde referentieperiode gekozen als voor de arbeidsmarktsituatie nl. het schooljaar 87-88. Er wordt vooral gekeken naar de eindjaren (6e en 7e leerjaren) omdat deze, met de leerplichtverlenging, het meest relevant zijn voor de aansluiting op de arbeidsmarkt. (DOUVEN, 1989: tabellen 1.1. en 1.2.).

1.1. De allocatie voor de midden- en hogere kaders.

Er zitten iets meer meisjes dan jongens in de eindjaren van het secundair, uit alle onderwijsvormen samen (A.S.O., T.S.O., K.S.O. en B.S.O.):¹: 52% (35771/69411) meisjes tegen 48% (33640/69411) jongens. Een kleine helft van de meisjes of 43% (15453/35771) volgt een eindjaar ASO of TSO - doorstroming. Dit tegen 40% (13296/33640) van de jongens. De resultaten voor de meisjes zijn gunstiger voor type 1 (48%) dan voor type 2 (38%). Men kan gerust concluderen dat de doorstroming naar het hoger onderwijs op het zelfde peil staat voor de meisjes als voor de jongens.

Het is één van de weinige of wellicht de enige positieve kant van de jeugdwerkloosheid, dat ouders gaan inzien dat men niet te vlug moet opteren voor een studierichting. Het keuzemoment wordt zo lang mogelijk open gelaten. Dit komt vooral de meisjes ten goede. Zo is, ondanks de daling van het totaal aantal leerlingen in het secundair onderwijs, de schoolpopulatie van het A.S.O. van 78-79 tot 87-88 ongeveer constant gebleven rond de 230000 en voor het B.S.O. rond de 100000; voor het T.S.O. en K.S.O. daalde die van 160000 naar 120000. (DOUVEN, 1989, fig 1.2). Er is duidelijk een nieuwe studiekeuzementaliteit bij de ouders en de leerlingen:

1. Het studiekeuzemoment wordt verlaat door zolang mogelijk algemene studies (A.S.O.) aan te houden;
2. Het ultieme keuzemoment komt meer te liggen na het vierde secundair met de opsplitsing in voorbereiding op het hoger onderwijs (A.S.O.) of op het beroepsleven (B.S.O.);
3. Een correctiemogelijkheid van een zevende jaar voor verdere studies na een kwalificatie of voor een kwalificatie na algemene studies.

1.2. De allocatie voor geschoolden en technici.

Voor de meisjes, die een kwalificatie viseren, volgt 46% (8936/20351) een TSO- en 54% een BSO-richting. Dit tegen respectievelijk 54% (10632/20344) en 46% van de jongens: net omgekeerde verhoudingen. (DOUVEN, 1989: tabellen 1.4. en 1.5.). De ondervertegenwoordiging van de meisjes lijkt een specifiek TSO-probleem te zijn, terwijl een gebrekkige integratie voor het ganse B.S.O. geldt.

Voor praktisch 2/3 van de opleidingssectoren ligt de integratie ongunstig (zie tabel 1, 2 en 3 in bijlage). Het betreft de situatie voor 52% (9948/19568) van de TSO-leerlingen en zo maar eventjes 83% (17439/21165) van de BSO-leerlingen. Bekijkt men de gegevens per sekse dan volgt 32% van de TSO-meisjes (2891/8936) en 87% van de BSO-meisjes (9855/11415) een opleiding in een opleidingssector met praktisch uitsluitend meisjes tegen 61% van de TSO jongens (6535/10632) en 68% van de BSO-jongens (6597/9710) in een opleidingssector met praktisch uitsluitend jongens.

Er zijn drie hoofdoorzaken te onderkennen: de onderwijsinfrastructuur, de mannelijke onderwijscultuur en de schoolloopbaanbegeleiding.

De **onderwijsinfrastructuur** uit het verleden weegt hier zwaar. De meeste scholen hebben niet de noodzakelijke infrastructuur om de zelforiëntatie van de leerling te kunnen waarborgen. Vooral het ontbreken van schoolgemeenschappen, op basis van een volledig aanbod van de verschillende onderwijsvormen (A.S.O., T.S.O., K.S.O. en B.S.O.) en coëducatie, werkt zeer remmend. Voor een elfplusster en haar ouders is het schoolklimaat en de schoolcultuur van een traditionele jongens-technische school moeilijk of niet te pruimen. En wie verkoopt een typische meisjesschool aan een elfplusster? Bij gebrek aan een schoolgemeenschap A.S.O., T.S.O., K.S.O. en B.S.O. neemt men dan als alternatief een A.S.O.

Het kernprobleem wordt echter gevormd door het ontbreken van **vrouwelijke cultuurcomponenten** in ons onderwijs. De techniek houdt nochtans typisch vrouwelijke cultuurcomponenten van dienstverlening in zich besloten. Ze vindt haar verantwoording in het aanreiken van aangepaste oplossingen voor concreet ervaren behoeften of noden en niet in het maken van winst. Dit staat natuurlijk erg ver af van het negentiende-eeuwse neo-humanistisch ideaal van de belangeloosheid van de wetenschap: de studie om de studie (het ASO-principe). Het staat bovendien ook erg

haaks op het productivisme van het bedrijfsleven (het TSO/BSO-principe).

Dit neo-humanistisch ideaal heeft typisch mannelijke cultuurcomponenten en vormt de ideologische basis van ons dualistisch onderwijs: humaniora voor de "cultuur-dragers" versus beroepsopleiding voor wie geacht wordt de "cultuur" niet aan te kunnen. Von Humboldt, de Duitse neo-humanist, legde het ooit zo uit: "De lichamelijke arbeid en de zorg voor de noodwendigheden van het leven is van de schouders van de slaven bij ons op de schouders van het volk terechtgekomen..". (JACOBS, J., e.a., 1975, p. 4). Dit aristocratisch Grieks-Latijns cultuurmodel van de neo-humanisten is nog steeds verantwoordelijk voor een gebrekkige integratie van de technologische cultuurcomponent binnen de onderwijscultuur.

Bij gebrek aan een technologisch cultuurmodel binnen het onderwijs had het bedrijfsleven een zeer gewillige prooi aan het technisch en beroepsopleiding. Het productivisme werd vanuit het bedrijfsleven in het onderwijs geïmporteerd en tot norm verheven. Dit productivisme verschilt van opleidingssector tot opleidingssector en geeft de maatschappelijke positie aan: bovenaan de harde sectoren, gereserveerd voor de jongens en onderaan de zachte voor de meisjes. De mannelijke technieken hebben vooral te maken met het productieproces (bouw, mechanica, electriciteit..) en de vrouwelijke met de dienstverlening en verzorging (kinderverzorgster, aspirantverpleegster, haarkapster). Voor de jongens zijn de tussenoplossingen studierichtingen als: hout, land- en tuinbouw en voeding of het leercontract; voor de meisjes: distributie (handel, kantoor-verkoop) en kleding.

Bovendien blijft de **schoolloopbaanbegeleiding** beperkt tot de procedure van het jaarlijks op te stellen oriënteringstest. Beroepen- en beroepsinformatie komen niet of nauwelijks aan bod. Het onderwijs speelt deze thematiek ten onrechte door aan het P.M.S. Een PMS-methodiek, beperkt tot de begeleiding van het keuzemoment, is echter ontoereikend als tegengewicht voor verouderde of niet relevante cultuurpatronen en sociale processen, die spelen in een studie- of beroepsloopbaan.

Het keuzeproces is de resultante van het toetsen van de aanwezige informatie op haar relevantie. Als buitenstaander kan een P.M.S. wel aantrekken of de betrokkene beschikt over alle essentiële informatie; het is de betrokkene zelf die moet oordelen wat relevant is in functie van haar waardeschaal en haar milieu. Een meisje dat dagelijks op haar schoolweg een vriendelijke en welgezinde vrouwelijk postbode of buschauffeur tegenkomt zal veel meer beïnvloed worden in haar beroepskeuzeproces dan door een tijdelijke affichecampagne met vrouwen in mannenberopen of een gesprek met een PMS-medewerker.

Een groot aantal leerlingen kiest dan ook in functie van het aanwezige aanbod binnen de school en de vooropleiding. Deze situatie valt zeer nadelig uit voor meisjes en jongens, die niet passen in het klassieke patroon, en voor leerlingen die ten gevolge van sociale factoren of van een negatieve selectie in het B.S.O. terecht komen.

Hiermede is nog niet ingegaan op de situatie van die jongeren die, ondanks de leerplichtverlenging en tengevolge van de negatieve selectie, er niet in slagen het secundair onderwijs volledig te doorlopen.

1.3. De allocatie van ongeschoolden en half-geschoolden.

Het aantal werkzoekenden, die het dagonderwijs verlaten hebben zonder kwalificatie of een kwalificatie lager technisch of lager beroeps, is vrij groot nl. 136067 waarvan 88031 vrouwen of 65%. (DOUVEN, 1989, tabellen 3.2.1.3; en 3.2.1.4.). Dit hoog percentage werkzoekende vrouwen met de laagste opleidingsgraad is voornamelijk terug te vinden in de leeftijdsgroepen 25 +: van de leeftijdsgroep 25- is 49% (17328/35281) werkzoekend met een lage opleidingsgraad tegen 70% (70703/100786) van de 25 +sters. Toch blijven er nog meer vrouwen dan mannen op dit zeer lage niveau steken: 59% (17328/29156) van de on- of laaggeschoolden in de leeftijdscategorie van de leeftijdsgroep 25 zijn vrouwen.

De wetgever heeft de laatste jaren een aanzienlijke inspanning geleverd voor deze probleemgroep. Er zijn de vernieuwingen binnen het dagonderwijs, het onderwijs voor sociale promotie, de VDAB-opleidingen, het K.B. nr 495 voor alternerende tewerkstelling en opleiding voor jongeren van 10 tot 25 jaar, tweede kansonderwijs en het vormingswerk.

Er zijn dus maatregelen vanuit het onderwijs, de arbeidsmarkt (de VDAB-opleidingen) en het vormingswerk. De eerste twee groepen van maatregelen beperken zich tot het verstrekken van een opleidingsaanbod. Ze veronderstellen een behoorlijke dosis aan weerbaarheid en zelfredzaamheid. Het vormingswerk gaat verder in de hulpverlening en tracht de mensen bewust te maken van hun situatie en hen te ondersteunen.

Het onderwijs heeft zowel preventieve als curatieve maatregelen. Als preventieve hulp kunnen gelden: het inbouwen van de leertijd van de middenstandsopleiding en het invoeren van het Experimenteel Deeltijds Onderwijs (E.D.O.). Deze initiatieven hebben vooral tot doel leerlingen met schoolmoeheid aan een beroepskwalificatie te helpen. Als curatieve hulp heeft men het Onderwijs voor Sociale Promotie.

Merkwaardig hierbij is dat de meisjes minder inspelen op de preventie, maar meer op de curatieve hulp. Slechts 37% (2737/7449) van de leerlingen in de leertijd (leercontract) en het E.D.O. zijn meisjes (DOUVEN, 1989, tabellen 3.1.1.2. en 3.1.2.1.). Hiertegenover staat dat 70% (41769/59480) van de cursisten in het Onderwijs voor Sociale Promotie vrouwen zijn. Ongelukkiglijk zijn ook 70% (30581/41769) van de vrouwelijke cursisten ingeschreven voor cursussen van het laagste niveau, lager secundair beroeps, tegen slechts 26% (4565/17711) mannelijke cursisten. (DOUVEN, 1989, tabellen 3.1.3.1.).

Er is echter nog een tweede groep te onderkennen. Deze vormt de harde kern van de on- of halfgeschoolden. Men vindt ze ook veel terug in de meer-problemen-gezinnen. (GHESQUIERE, P., e.a., 1989). De thematiek van gelijke kansen tussen de seksen wordt hier ruimschoots overschreden door deze van de strijd tegen een duale maatschappij.

De situatie voor de vrouw ligt hier minder dramatisch dan voor de man. "De kinderen zijn hun sterkte" (VRANKEN, J., 1989, p. 86). Een vrouw drukte haar situatie zeer gevat uit met: "Ik heb mijn baarmoeder en niemand neemt me die af". Een vrouw in een meer-problemen-situatie, beseft maar al te goed dat ze als moeder, maatschappelijk nog meetelt. Vanuit deze maatschappelijke erkenning put ze bewonderenswaardige moed om met haar gezin te overleven. Ze valt minder vlug dan de man in een sociaal en psychisch isolement.

Met uitsluitend individuele hulpverlening bereikt men niet veel. Men moet via het opbouwwerk en via actie binnen de groepen, het individu bewust maken van zijn situatie en brengen tot een engagement. Parallel aan deze actie moet er ook een ondersteuning komen van materiële noden om situaties minder uitzichtloos te maken. "Men staat aan de 'verschuldigde' kant van sociale relaties: ofwel valt er geld terug te betalen ofwel zorg". (VRANKEN, J., 1989, p. 99). Bovendien dienen er ook preventie maatregelen getroffen voor de kinderen. Vooral dit laatste is een zeer kwetsbaar punt. Met enkel maatregelen te treffen voor de kinderen, en vooral het uit-huis-plaatsen, laat men de ouders in de kou staan. Door alle initiatief inzake opvoeding en onderwijs uit handen te nemen, worden deze mensen als het ware in gebreke gesteld. Dit op een terrein dat hen zeer nauw aan het hart ligt. Hiermee ontnemt men deze mensen dikwijls het laatste stukje bestaansreden.

2. Nood aan vrouwelijke cultuurcomponenten in het onderwijs.

Een plaats verwerven op de arbeidsmarkt is in onze huidige 'mannen'-maatschappij zeer belangrijk. Dit creëerde een onbehagen bij heel wat vrouwen. Het "onbehagen bij de vrouw", een artikel van Joke SMIT, werd dan ook voor Nederland het startsein van de tweede emancipatiegolf eind zestiger jaren. "Als een man trouwt, kiest hij een levenspartner, een vrouw kiest in de meeste gevallen bovendien een levenswijze, het huisvrouwschap". (BOLHUIS, S., 1985, p. 25-26). Inmiddels zijn de tijden al weer veranderd en heeft de vrouw qua opleidingsniveau en participatie aan het openbaar leven al heel wat achterstand ingelopen.

Toch blijkt de zaak niet rond en zeker niet wat het opgroeiende meisje betreft. De verantwoordelijkheid van het onderwijs ligt hier zeer hoog. Temeer omdat ook binnen de jeugdcultuur, als subcultuur, het meisje in een zeer traditionele ondergeschikte rol gehouden wordt. "De peergroep biedt ruimte om te experimenteren met ongeoorloofde gedragingen, maar ook heeft zij een opvoedende functie die in veel opzichten aanzienlijk conservatiever en rolbevestigender is dan ouderen vaak denken". (DE WAAL, M., 1989, p. 146).

Terecht stelt men zich vragen rond de plotse "leerachterstand" bij de meisjes in het secundair onderwijs (DE WAAL, M., 1989 en DORRENSTEIN, R., 1990, p. 35). De gelijkheid tussen de geslachten is niet te herleiden tot het wegwerken van achterstanden inzake onderwijsdeelname. Het heeft ook te maken met de thematiek van de segregatie in de keuze voor bepaalde vakken, opties en studierichtingen en de socialiseringsprocessen die hierachter schuil gaan. Waarom reageren meisjes na de basisschool minder gunstig op het onderrichtsproces en houden ze andere studiekeuze-motieven aan dan de jongens?

2.1. De vrouwenbeweging.

Coëductie en coïstructie zijn de namen die men binnen de pedagogiek gebruikt om "het samenbrengen van personen van beide geslachten in dezelfde opvoedingssituatie" aan te geven. Merkwadig genoeg raakt men er in de praktijk niet over eens. "Wetenschappelijke argumenten of argumenten in een wetenschappelijke vorm blijken vooral dienstig te zijn ter versterking van reeds eerder ingenomen standpunten: conclusies zijn in beide richtingen mogelijk". Terecht verwijst de auteur naar ideologische achtergronden: "Coëductie wordt een probleem daar waar door de sociaal-economische traditie en structuur, gesteund door ideologische (levensbeschouwelijke, politieke, religieuze)

PERSOONSGEGEVENS

Deze gegevens zijn voor de redactie belangrijk om na te gaan welke lezers (groepen) door het tijdschrift aangesproken worden. Evenwel mocht U deze persoonsgegevens liever niet of slechts gedeeltelijk invullen, dan nog zouden wij het terugzenden van de enquête zeer waarderen.

Naam : .....

Beroep : .....

School of instelling : .....

Bent U bereid om in een eventueel later gesprek dieper in te gaan op de redactionele formule?
Zo ja, waar kunnen wij U dan bereiken (adres, telefoonnummer)?

.....

.....

.....

.....

Hoe komt Welwijs bij U terecht ? (Gelieve het nummer van Uw antwoord te omcirkelen)

1. Het wordt mij persoonlijk toegestuurd.
2. Via de schooldirectie.
3. Via het P.M.S.
4. Via de welzijnsinstelling waarin ik werk.
5. Andere : .....

Gelieve dit blad in 4 te vouwen met het voorgedrukte adres aan de buitenkant en als brief te frankeren.

Tot slot nog 2 vragen :

WELKE THEMA'S Zouden VOLGENS U AAN BOD MOETEN KOMEN ?

OPMERKINGEN EN SUGGESTIES :

Als brief
frankeren

REDACTIE WELWIJS
T.a.v. Nicole Vettenburg
Hooverplein 10

3000 LEUVEN

opties, aan man en vrouw in de maatschappij verschillende rollen worden toebedeeld". (CAMMAER, H., 1974 deel 1, p. 301).

Men zal in eerste instantie de eisende partij zelf moeten vragen wat zij denkt over de ideologische basis van de discriminatie in de opvoeding en het onderwijs. Zo komt men bij de vrouwenbeweging terecht. Al wordt deze beweging in bepaalde middelen eerder afgedaan als een subcultuur, de verdienste komt haar toe, zeer fundamenteel denkwerk verricht te hebben over deze materie.

Cultuur-historisch gaat ze terug tot het gelijkheidsideaal van het einde van de achttiende eeuw en heeft ze echt vorm gekregen in de loop van de negentiende eeuw. Vooral het feit dat ze 'de cultus van de huiselijkheid' of ook 'de cultus van de ware vrouwelijkheid' aanpakt, wordt haar niet steeds in dank afgenomen. (AERTS, M., 1986, p. 4). In feite is de beweging maar met één vraag bezig: wat betekent vrouwelijkheid voor de vrouw? De samenleving kan alleen maar gediend zijn met een antwoord op deze vraagstelling. Het betreft uiteindelijk het welzijn van de helft van de mensheid.

Het dilemma in de vrouwenbeweging.

Zoals in alle bewegingen zijn er verschillen in analyses en strategieën. Er is wel eensgezindheid bij de onderzoeksters i.v.m. de oorsprong van de beweging. De polarisering van de geslachten wordt gezien als het knooppunt in de (her-)structurering van de maatschappij na de omverwerping van de standenorde: "kortom in de vestiging van de sociaal-culturele en politieke hegemonie van de burgerij, met behoud van de dominantie van mannen" (AERTS, M., 1986, p. 10).

Men verschilt nog al eens qua strategie: het ijveren voor gelijkstelling of het voorstaan van de erkenning van het eigene. Het 'gelijkheidsfeminisme' en het 'verschilfeminisme' kunnen hoezeer ze elkaar ook verketteren, beide beschouwd worden als pogingen om deze wip in een hachelijk evenwicht te houden". (AERTS, M., 1986, p. 100-101).

Gelijke kansen, ja maar....

De vrouwenbeweging is op haar hoede om niet eender welke gelijke kansen te veroveren. Ze wil ook duidelijk een meer menselijke samenleving realiseren. Zo trekt de vrouwenbeweging in Nederland, naar aanleiding van het debat rond de arbeidsplicht, het emancipatoire karakter van betaalde arbeid in twijfel. Men aarzelt zelfs niet om te spreken over: "gedwongen gelijk te zijn" (BERVOETS, L., 1986, p. 151).

Voor de vrouwenbeweging moet er niet alleen een herverdeling komen van de betaalde maar ook van de onbetaalde arbeid. "Omdat macht gereduceerd werd tot macht in de openbare sfeer verloor men uit het oog dat vrouwen door deze roldoorbrekings- en herverdelingspolitiek zeggenschap in de privé sfeer, met name over de kinderen, zouden moeten opgeven, zonder dat er winst in de openbare sfeer tegenover staat. Het hoeft niet te verbazen dat veel vrouwen weerstand hebben tegen deze ongelijke ruil. Pure herverdelingspolitiek doet afstand van iedere aanspraak op het 'vrouwelijke', ook van pogingen daaraan andere invullingen te geven" (BERVOETS, L., 1986, p. 163).

Dit resulteerde, qua verdere strategie van de vrouwenbeweging, in voor- en tegenstanders. De voorstanders eisten een pak begeleidingsmaatregelen voor zowel binnen als buiten de arbeidsorganisatie (gelijkheidsfeministes); de tegenstanders vroegen herverdeling van betaalde en onbe-

taalde arbeid door het recht op een huishoudinkomen en het opheffen van de privileges van de loonarbeid (verschilfeministes). In beide gevallen werd er fundamenteel denkwerk geleverd over de zin en de betekenis van betaalde en niet betaalde arbeid en ging men in tegen het 'mannelijk' arbeidsethos.

Het "institutie"-feminisme.

Vandaag is de vrouwenbeweging weer een stapje verder. "Wij komen uit een tijd waarin het niet alleen spannend was om feministe te zijn, het was bovendien nodig. Helaas is die noodzaak nog altijd aanwezig, maar het spektakel van de strijd is danig afgenomen. De lange weg door de instituties is begonnen...Enerzijds is het grondwerk dus in grote lijnen gedaan, anderzijds vereist het voortzetten ervan, en het eindeloze gemanoeuvreren om wat gewonnen is ook te behouden, taai volharding". (DORRESTEIN, R., 1990, p. 30).

Uit de allereerste sociologische studie binnen het Nederlands taalgebied over de subcultuur van tienermeisjes blijkt dat het meisje gekneld zit tussen het dilemma van 'college-' en 'cornergirl': de studies als voorbereiding op betaalde arbeid ernstig nemen of zich richten op hetero-seksuele omgang; moeten de gelijke kansen benut worden of moet men meedoen aan de "cultus van de ware vrouwelijkheid".

De schoolloopbaan van het modale meisje heeft dan ook specifieke kenmerken:

- een teruggang in prestaties na aanvankelijk opvallend goede scores bij de start;
- het ontwikkelen, na verloop van tijd, van instrumenteel calculatief studiede gedrag en het opvullen van de vrijgekomen studietijd met een eigen 'gezelligheidscultuur' binnen de klas;
- de keuze voor minder kansrijke studiepakketten: 'iets met kinderen', 'iets met dieren'...;
- de wens de school zo snel mogelijk te doorlopen met in het achterhoofd de wetenschap niet langer dan tot hun dertigste te gaan werken;
- de voorkeur voor een praktische vervolgopleiding waaraan je als moeder en huisvrouw ook iets hebt;
- de afkeer voor een te zware vervolgopleiding uit onzekerheid over eigen kunnen. (DE WAAL, M., 1989, p. 226-228).

Vanuit het feminisme wordt dan ook prompt gereflecteerd op dit dubbel toekomstperspectief: een gezin met een baan erbij. "Een dubbel toekomstperspectief betekent voor mij voornamelijk een dubbele belasting, zoals die nu al decennia door feministes aan de kaak wordt gesteld, en die een farce maakt van de gedachte dat er enig schot zit in het eerlijk verdelen van betaalde en onbetaalde arbeid". (DORRESTEIN, R., 1990, p. 31).

De vrouwenbeweging leert de man, dat het helemaal niet zo evident is dat, eens alle discriminaties via het onderwijs weggewerkt, de gelijkheid tussen de geslachten zou gerealiseerd zijn. Er zal, en door vrouwen en door mannen, met nieuwe waarden moeten geleefd worden, die ten volle herkenbaar zijn voor het meisje in hun relevantie voor de huidige samenleving.

2.2. De wetenschap: de vrouwenstudies pedagogiek.

De vrouwenbeweging heeft alleszins tot resultaat dat heel wat vrouwen, zonder complexen, als vrouw heel bewust gaan participeren aan het maatschappelijk, cultureel en wetenschappelijk leven. Zo is er binnen onze universiteiten aandacht voor vrouwenstudies en heeft de U.I.A. zelfs een

leerstoel vrouwenstudies. Ook vrouwelijke pedagogen stellen fundamentele vragen rond de plaats van de vrouw binnen de traditionele pedagogische theorievorming.

Tot heden werd de vrouw en het meisje in de pedagogiek zeer gewaardeerd, maar intussen mooi op haar maatschappelijke plaats gehouden. Men wil de vigerende begrippen binnen de pedagogiek opnieuw benaderen vanuit de differentiatie tussen de geslachten. Dit gendervraagstuk is geen apart terrein in de pedagogiek, maar een problematiek die doordringt tot in de kern van de pedagogiek zelf.

De uiteindelijke inzet van de vrouwenstudies pedagogiek wordt aldus geformuleerd: "Door inzicht te verwerven in "opvoeding, moederschap en moederschapsideologie" kunnen we bijdragen leveren aan de strijd (in de vrouwenbeweging en van de feministen) voor een mogelijk ander leven voor vrouwen.... Stereotypen worden vastgelegd, waardoor je zoiets krijgt van "zo zijn ze, dit is het". Vrouwelijkheid is echter iets dat geproduceerd is, het gaat om het productieproces van vrouwelijkheid. Hoe vormen vrouwen op dit moment hun seksuele identiteit? Hoe staan vrouwen tegenover het moederschap? In welke samenhang krijgt vrouwelijkheid vorm? Dit soort vragen heeft ook politieke relevantie. Het is de wetenschappelijke verwoording van dat wat in de vrouwenbeweging langzamerhand duidelijk werd, namelijk dat we het niet meer vol konden houden over een vorm van vrouwelijkheid te praten, we bestonden niet allemaal als vrouwen op dezelfde manier". (VAN LOOSBROEK, L., 1989, p. 134).

De pedagogische problematiek, gelijke kansen voor meisjes, wordt hiermee verruimd van toegankelijkheid van alle studieniveaus, richtingen en beroepen, naar socialisatieprocessen ter ondersteuning van de seksuele identiteit. Hier zit niet alleen een boodschap in voor de opvoeding van het meisje, maar ook voor de opvoeding van de jongen. Deze mag stilaan ook wat meer opengetrokken worden naar andere aspecten van het leven dan het uitbouwen van een carrière, het verwerven van macht, het opbouwen en beheren van een patrimonium.

Besluit

De gelijkstelling tussen jongens en meisjes is al aardig wat opgeschoten. De vrouw weert zich. Dit is onder meer te merken aan de grotere deelname aan A.S.O.-studies en het volgen van onderwijs voor sociale promotie. Toch blijft er nog een weg af te leggen.

De relatie vrouw en onderwijs zou er ten eerste op vooruitgaan met een vijftal maatregelen:

1. Schoolgemeenschappen met A.S.O., T.S.O., K.S.O. en B.S.O. en met een gemengde schoolpopulatie;
2. Een nieuwe onderwijscultuurpolitiek met een integratie van de vrouwelijke cultuurcomponent en de technologische vorming, binnen het pakket algemene basisvorming, met als onderdelen: sociale en toegepaste wetenschappen, technisch tekenen en praktijk.
3. Nu het vak geschiedenis toch opgenomen werd in de algemene basisvorming, zou een hoofdstuk, geschiedenis van de vrouwenbeweging, niet zo misplaatst zijn in het lessenpakket.
4. Een promotiecampagne, niet gericht op het keuzemoment van meisjes voor de lager secundaire opleidingsvormen, maar op het keuzep proces en de schoolloopbaan van jongens en meisjes voor toekomstgerichte afdelingen van het hoger secundair, technisch en beroeps.
5. Een integratie van sociale hulp en onderwijs voor de meer-problemen-gezinnen. "Dans cette aide sociale, les dimensions éducative et collective (familiale et de voisi-

nage) sont primordiales. Il s'agit d'aider et de former les gens à valoriser leurs ressources domestiques, à maîtriser leur environnement social et à trouver un emploi, autant que d'améliorer l'éducation familiale des jeunes enfants, en apportant aux parents une formation à ce rôle et en organisant la collaboration entre eux et l'école. C'est le projet des 'zones d'éducation prioritaires, destinées à coordonner, avec l'école d'un quartier populaire, les services d'aide sociale, d'autres services publics, les entreprises d'insertion sociale et les associations bénévoles qui interviennent dans cette zone". (MOMMEN, E., 1989, p. 45).

De vrouw heeft een hele weg afgelegd in het onderwijs. Toch is er binnen het instituut een nog erg delicate taak te verrichten. De negatieve-eeuwse hypothese op onze onderwijscultuur moet dringend gelicht worden. De vrouwenbeweging heeft hierbij een niet onbelangrijke rol te vervullen. Hierbij zal men vooral de huidige en de gewenste socialiseringsprocessen in de meisjesopvoeding moeten ter studie nemen.

Jan TALLON
Molenstraat, 145
3200 LEUVEN

NOTEN

- ¹ - A.S.O.: Algemeen Secundair Onderwijs
- T.S.O.: Technisch Secundair Onderwijs
- K.S.O.: Kunst Secundair Onderwijs
- B.S.O.: Beroeps Secundair Onderwijs

BIBLIOGRAFIE :

- ¹ AERTS, M., Het persoonlijke is politiek, een poging tot herdenken, *Te Elfder Ure*, themanummer : dilemma's van het feminisme, 1986, nr. 29.
- ² BOLHUIS, S., *Vrouwen, vorming, verder leren. Over educatief werk met vrouwen*, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1985, 192 pp.
- ³ BERVOETS, L., Waar vallen de besluiten? Het debat over het recht van vrouwen op arbeid. Arbeidsethos of arbeidsplicht, *Comenius*, Wetenschappelijk tijdschrift voor democratisering van opvoeding, onderwijs, vorming en hulpverlening, themanummer, 1989, 34, 150-171.
- ⁴ CAMMAER, H., Coëducatie en coïnstructie, *Standaard Encyclopedie voor Opvoeding en Onderwijs*, Deel 1, Antwerpen, Standaard Uitgeverij, 1974, 301 p.
- ⁵ DE WAAL, M., *Meisjes : een wereld apart*, Meppel, Boom, 1989, 252 p.
- ⁶ DORRESTEIN, R., De onoverbrugbare kloof tussen hoop en ervaring, *Jeugd en Samenleving*, 1990, 1, 29-35.
- ⁷ DOUVEN, P., Statistieken, in : *Ondermening & Onderwijs*, Brussel, CED Samson, (losbladig).
- ⁸ GHESQUIERE, P., e.a., Multi-problem gezinnen, *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en klinische Kinderpsychologie*, Themanummer, Leuven, Acco, 1989, 4.
- ⁹ JACOBS, J., e.a., *Van dualisme naar integratie*, Leuven, Acco, 1975, 112 p.
- ¹⁰ MOMMENS, E., Demain, tous intellectuels? *Tous intellectuels*, L'école après crise, 1050 Bruxelles, 2, Avenue des Grenadiers, Bte 1, Contradictions nr 57, 1989.
- ¹¹ VAN LOOSBROEK, L., Vrouwenstudies pedagogiek. *Comenius*, Wetenschappelijk tijdschrift voor democratisering van opvoeding, onderwijs, vorming en hulpverlening, themanummer, 1989, 34, 134-135.
- ¹² VRANKEN, J., *Hulpverlening en de structuren van het dagelijks leven van de armen*, Antwerpen, U.F.S.I.A., 1989, 101 p.

LESMATERIAAL :

Kabinet van de Staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie, Wetstraat 56, 1040 Brussel, tel. 02/230.49.25 :

- Dossier voor leerkrachten en PMS-verantwoordelijken, "Het beroep dat meisjes niet aankunnen moet nog uitgevonden worden!"
- Bijhorende videofilm (duur 25 min.).
- Affiche : "Jobs da's zoals jongens. Je neemt niet de eerste de beste".
- Bijhorende leerlingfolder onder het motto : "Ik kies nu de goede studies, want mijn toekomst is mij lief".

Onderwijs Voorrang Beleid (O.V.B.) p/a CPS, Afdeling Bestellingen, Postbus 30, 3870 CA Hoevelaken, Nederland, tel.: 03495-41206 "Ze mag zelf kiezen wat ze wil worden".

Inhoud :

- literatuurstudie over de roldoorbreking bij groepen uit onderwijsvoorrang ;
- het onderwijsleerpakket en zijn effecten ;
- wensen en verwachtingen van moeders over de toekomst van hun dochters en wensen en verwachtingen van meisjes over hun eigen toekomst ;
- verwachtingen en wensen van beroepskrachten ;
- conclusies.

Tabel 1 : Overzicht over de gemengde kwalificatierichtingen (87-88)

kwalificatierichting	T.S.O.				B.S.O.		
	Lj	J	M	Tot	J	M	Tot
01 Voeding - hotel	6		265	691	996	466	1462
	7	39	7	46	252	166	418
02 Chemie	6	255	251	506	0	0	0
	7	4	0	4	0	0	0
03 Distributie (handel)	6	2304	4350	6654			
	7	141	251	362			
04 Textiel	6	54	22	76	17	58	75
	7	5	8	13	7	0	7
05 Metaal - andere	6	300	295	595	361	51	412
	7	6	4	10	156	215	371
06 Bi- of multi-sec	6				20	13	33
	7				30	47	77
07 Bijzondere categ.	6	233	335	568	199	256	455
	7	22	43	65	207	123	330
Totaal		3789	5831	9590	2245	1395	3640

Tabel 2 : Overzicht over de meisjes kwalificatierichtingen (87-88)

kwalificatierichting	T.S.O.				B.S.O.		
	Lj	J	M	Tot	J	M	Tot
01 Kleding/confectie	6	2	565	567	11	2027	2038
	7	13	24	37	4	523	527
02 Distributie	6				407	2234	2641
	7				234	1198	1432
05 Paramedisch	6	183	943	1126	61	2106	2167
	7	18	64	82	18	211	229
06 Persoonsverzorging	6	17	447	464	86	1153	1239
	7	1	119	120	37	403	440
07 Bi- of multi-sec.	6	71	703	774			
	7	3	26	29			
Totaal		308	2891	3199	858	9855	10713

Tabel 3 : Overzicht over de jongens kwalificatierichtingen (87-88)

kwalificatierichting	T.S.O.				B.S.O.		
	Lj	j	M	Tot	J	M	Tot
01 Grafisch	6	131	32	163	97	33	130
	7	4	0	4	33	16	49
02 Land-/tuinbouw	6	456	97	553	401	41	442
	7	24	0	24	148	15	163
03 Hout	6	186	0	186	1167	5	1172
	7	20	0	20	430	3	433
04 Bouw	6	215	31	246	251	0	251
	7	25	1	26	74	3	77
05 Metaal/metaal	6	1429	5	1434	2311	3	2314
	7	298	0	298	803	2	805
06 Metaal/electr.	6	3212	41	3253	649	0	649
	7	535	7	542	233	8	241
Totaal		6535	214	6749	6597	129	6726

LEERLINGEN IN DE KOU*

Een vader meent te kunnen bewijzen dat het cijfer voor wiskunde op het rapport van zijn zoon door de leraar vervalst werd. Hij krijgt, na uitdrukkelijk verzoek, inzage van de examenbladen. Zulks staft zijn vermoeden. Hij dient klacht in.

Op het eindexamen haalt P. 68%. Voor praktijk heeft zij evenwel een tekort van 6 punten op 120. Het bedrijf waar zij stage deed, verklaart schriftelijk dat er nooit een begeleider de stage is komen bespreken. 'Na evaluatie zouden wij haar 75% van de punten toegerekend hebben', zegt het bedrijf. Er wordt vastgesteld, dat de school een fout heeft begaan, maar de zaak blijft zonder gevolg. Op 18-jarige leeftijd herneemt M. de humaniorastudie die zij na de lagere cyclus had afgebroken. Intussen heeft zij gewerkt. Wegens haar leeftijd (zij is bovendien groot en blond) trekt zij nogal wat aandacht van medeleerlingen en leerkrachten. In het laatste jaar slaagt zij niet. Het tekort is miniem. Zij gelooft (en meent te kunnen bewijzen aan de hand van een getuigenis van een leraar) dat zij slachtoffer werd van spanningen onder leerkrachten omtrent haar persoon. Zij kan de zaak zeer moeilijk verwerken en lijdt psychisch onder deze situatie.

Een vader stelt vast, dat het er bij het herexamen van zijn dochter wat ongewoon aan toe is gegaan. Het examen werd door de betrokken leraar als een loutere formaliteit voorgesteld. Op de deliberatie, waarbij 6 leerkrachten afwezig zijn, weet de leraar bij wie herexamen afgelegd werd, zijn standpunt door te drukken: niet laten slagen. De vader laat de zaak onderzoeken en kan o.m. schrift-

Met deze en veel andere problemen wordt de 'Werkgroep voor Scholierenbelangen' sedert 1983 in toenemende mate geconfronteerd. Spilfiguur van de (in Brugge gevestigde) werkgroep is Pieter Van Haverbeke, gewezen atheneumleraar, die zich - samen met anderen - inzet om de rechtspositie en het medezeggenschap van jongeren in schoolaangelegenheden te bevorderen. De werkgroep geeft advies en verleent bijstand aan leerlingen (en hun ouders) bij betwistingen i.v.m. deliberaties, wegzendingen van school, moeilijkheden betreffende inschrijving, toelating en overgang naar andere richtingen. Ofschoon de werkgroep beschikt over juridische adviseurs en alle mogelijke (toelaatbare) middelen aanwendt, gebeurt het zelden dat een zaak tot een goed einde komt. Een van de weinige uitzonderingen is het geval van de leerlinge V.R., die - gesteund door de werkgroep - in 1984 naar de Raad van State stapte, toen haar in 1983 een humanioradiploma geweigerd werd. Ofschoon V.R. voor alle vakken geslaagd was, had de klasseraad gemeend het diploma niet te kunnen verlenen 'wegens onvoldoende inzet tijdens het schooljaar'. Die beslissing werd genomen door 6 ja- en 6 neen-stemmers, waarbij het traditionele voordeel van de twijfel niet in aanmerking kwam door de neen-stem van de waarnemende studiefunctie. Eerst diende V.R. klacht in bij de inspectie, daarna wendde zij zich rechtstreeks tot de minister van onderwijs. Deze gaf tot tweemaal toe opdracht aan de klasseraad om opnieuw te beraadslagen, maar de stemming bleef ongewijzigd. Inmiddels deden zich betreurenswaardige feiten voor: een paar leraars beschuldigden V.R. ten onrechte van druggebruik, anderen lieten haar door de politie ondervragen,

vervalsing aanwijzen (twee afwezige leerkrachten hebben het deliberatieblad ondertekend als 'aanwezig'). Toch wordt zijn klacht afgewimpeld.

In een school voor paramedische beroepen behaalt O. in de eerste examenperiode 5 onvoldoendes. Na herkansing heeft zij nog één onvoldoende voor een onderdeel (schriftelijk rapport plus uiteenzetting). Zij is overtuigd, dat zij de dupe is van meningsverschillen tussen de stageleidster (die aanvankelijk vol lof was) en de promotor van haar eindwerk. Uit contacten met de promotor blijkt dat die tevreden is, maar hij wenst niet verder op de zaak in te gaan. De stageleidster verwijst naar de directie. De klacht wordt weggevoerd.

Op het einde van het schooljaar constateert een vader dat zijn zoon een algemeen tekort heeft van 0,11%. Hij betwijfelt of er objectief gedelibereerd werd. Een stageleidster zou zonder motivering een 9 op 10 herleid hebben tot een 7 op 10. De vader vraagt inzage van bepaalde stukken. Ze worden hem geweigerd.

Tijdens zijn humaniorastudie krijgt B. geen toelating tot het volgen van de richtingen wiskunde en wetenschappen. Hij maakt geen bezwaar, want hij wil toch naar moderne talen. Die afdeling komt er echter niet en B. belandt in een richting (economie), waar hij helemaal niet kan volgen. Niettegenstaande toezeggingen van de directie wordt de oprichting van de afdeling moderne talen uitgesteld, zodat B. volkomen klem zit. Hij kan nog wel naar een andere school maar mag niet meer veranderen van richting.

de waarnemende studiefunctie klaagde een inspecteur-generaal aan wegens eerroof. In juni 1984 zette V.R. dan maar de stap naar de Raad van State. Precies een jaar later volgde de uitspraak: de Raad van State vernietigde de beslissing van de klasseraad, o.m. met de overweging 'dat er een algemeen rechtsbeginsel bestaat dat inhoudt dat iedere administratieve handeling gesteund moet zijn op motieven waarvan het feitelijk bestaan naar behoren bewezen is en die in rechte ter verantwoording van die handeling in aanmerking genomen kunnen worden, met name in redelijkheid aanvaardbaar zijn...' (Arrest nr. 25.491 van 18 juni 1985). Hierbij bleef het echter niet: in november 1985 eiste V.R., op basis van de uitspraak van de Raad van State, een schadevergoeding van de Belgische Staat. Op 8 november 1988 (meer dan vijf jaar na de dubieuze stemming van de klasseraad) veroordeelde de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel de Belgische Staat tot de betaling van 613.874 fr. aan V.R. als morele en materiële schadevergoeding. De 'Werkgroep voor Scholierenbelangen' kreeg wind in de zeilen, kwam meer dan ooit in de belangstelling en ging zich nog strijdvaardiger opstellen.

Twintig jaar geleden, in 1969, hadden ouders en leerlingen hoge verwachtingen gekoesterd. Inspraak en participatie leken toen immers in het verschiet. Onderwijsminister P. Vermeylen had niet alleen de schooldirecties aangespoord 'ouderverenigingen' op te richten, hij had bovendien aan 26 Nederlandstalige rijksscholen opdracht gegeven een 'associatief beheer' in te voeren. Dit alles moest de democratisering van het onderwijs bevorderen. Een jaar later, bij omzendbrief van 1.9.1970, liet minister Vermeylen weten, dat hij het 'associatief beheer' geleidelijk wenste te veralgemenen en dat het met ingang van 1.9.1971 verplicht moest functioneren in alle rijksscholen voor lager, middelbaar, normaal- en technisch onderwijs. Hij hoopte tevens dat de andere netten het voorbeeld zouden volgen. Om het 'associatief beheer' efficiënt te maken diende in elke school een comité te worden opgericht, waarin naast het instellingshoofd zitting zouden hebben: vertegenwoordigers van het

* Met toestemming van de uitgever, editors en auteur overgenomen uit: VERHELLEN, E., SPIESSCHAERT, F., en CATTRIJSSE, L., (eds.), *Rechten van kinderen*. Een tekstbundel van de Rijksuniversiteit Gent naar aanleiding van de UNO-Conventie voor de rechten van het kind, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 1989.

personeel, van de leerlingen, van de ouders en van de verenigingen die sympathiseerden met de school (vriendenkringen of oud-leerlingenbonden). Voor bepaalde punten zouden die vertegenwoordigers beslissingsrecht krijgen, voor andere punten zou hun bevoegdheid slechts van consultatieve aard zijn. De omzendbrief van 1.9.1970 was vergezeld van een nota van inspecteur J. Maja, waarin o.m. een pleidooi werd gehouden om leerlingen zoveel mogelijk medezeggenschap te verlenen. We citeren: 'Men moet er steeds van overtuigd zijn dat de school moet toelaten dat leerlingen rechtstreeks bij het bestuur ervan betrokken zijn. Argumenten als: de leerlingen voelen zich in vergaderingen niet thuis, de leerlingen kunnen hun ideeën niet verwoorden, de leerlingen zijn hiervoor niet rijp, zijn uitvluchten om te verantwoorden dat men zich krampachtig vasthoudt aan datgene wat men kent en waarin men zich veilig voelt. Als morgen achttienjarigen naar de stembus willen en moeten, dan betekent dit toch dat zij verantwoordelijkheid willen dragen, en dat bevoegde instanties hen daartoe rijp achten. De bestaansreden van de school is dat zij het kind opleidt en vormt tot een wezen dat sociaal en democratisch kan denken. Het associatief beheer draagt, naar het mij toeschijnt, hiertoe bij in grote mate. De opvoeding krijgt voortaan een dubbel aspect: enerzijds zal de leerling ervaren dat men naar hem luistert, dat men hem ziet als gelijkwaardige gesprekspartner; en anderzijds zal hij, op zijn beurt, leren luisteren, en het bestaan leren erkennen van een andere - gelijkwaardige - mening, naast de zijne'.

Deze fraaie gedachten zijn helaas in de meeste scholen dode letter gebleven. Onderwijsminister W. Claes heeft in zijn omzendbrief van 15.12.1972 weliswaar nog gepoogd het doel en de werking van het 'associatief beheer' nader toe te lichten, maar tegelijk werd een en ander terugschroefd. Zo mochten de comités zich enkel bezighouden met 'algemene opties die in verband met het schoolleven dienen genomen te worden'; men had 'zich dus niet in te laten met detailpunten en individuele gevallen'. Bovendien moest het inrichtingshoofd (tevens voorzitter) er permanent over waken, 'dat de beslissingen niet strijdig zijn met de gangbare wetten, reglementen en omzendbrieven'. Aan de voorzitter kwam het ook toe de vergaderingen te beleggen en de agendapunten te bepalen. En wat de 'klasseraden' betrof, was de tekst van 15.12.1972 overduidelijk: 'Het overleg in de eigen klasseraden is strikt vertrouwelijk en de deelnemers aan deze besprekingen moeten hun houding overeenkomstig dit principe bepalen. De bespreking van de frequentie van de klasseraden alsmede het tijdstip waarop deze het best georganiseerd worden behoort tot de agenda van het associatief beheer. In geen geval mag het Comité voor Associatief Beheer individuele feiten of gevallen die tot de eigenlijke agenda van de klasseraden behoren in behandeling nemen'.

Is het te verwonderen, dat een dergelijke papieren participatie geen lang leven beschoren was? Met uitzondering van enkele scholen, waar de directie wat welwillendheid aan de dag legde, bleef er van het 'associatief beheer' na een paar jaar niets meer over. Ouders en leerlingen stonden dus weer in de kou. De problemen namen inmiddels toe, want de vernieuwingen en wijzigingen in het secundair onderwijs waren niet van aard om rust te brengen. In sommige gevallen werd de situatie dermate ondraaglijk, dat men ging spreken over 'stress in het onderwijs'. Onderzoekers van de Katholieke Universiteit Leuven, de Universitaire Instelling Antwerpen en de Koninklijke Militaire School staken de hoofden bij mekaar en konden, binnen het kader van het 'Fonds voor Collectief Fundamenteel Onderzoek op Ministerieel Initiatief', begin 1980 starten met een interuniversitair en multidisciplinair onderzoek. De doelstellingen waren: meer inzicht verkrijgen in de problematiek van stress in het onderwijs, opties formuleren voor het onderwijsbeleid en middelen voorstellen om deze opties te

kunnen realiseren. Het eindrapport van de werkgroep werd in maart 1984 aan de onderwijsminister overhandigd, maar intussen was in 1982 al een voorlopig rapport klaargekomen, waarbij aandacht werd gevraagd voor 'de rechten van de scholier'. De juriste Ingrid Schneider, lid van de werkgroep, aarzelde niet om uitspraken te formuleren als: 'Onder het mom van pedagogische noodzaak wordt afbreuk gedaan aan de rechtszekerheid van de leerling, op een manier die men geen enkel ander burger zou durven aandoen. Het is hoog tijd op dit gebied het evenwicht te herstellen' (Rapport 1982, p. 49). En verder lezen we o.m.: 'Bij de eindbeslissingen van het 'clausuleren', wordt de leerling in het algemeen niet betrokken, zodat hij niet de gelegenheid krijgt voor zijn belangen op te komen. Dit alles, geplaatst in het kader van het vergaande gebrek aan rechtszekerheid van de leerling, levert de scholier als het ware aan de willekeur over, van de leerkrachten, en van de school' (Rapport 1982, p. 59).

In diezelfde periode groeide bij (de reeds hoger genoemde) Pieter Van Haverbeke de gedachte om een 'Werkgroep voor Scholierenbelangen' op te richten. De activiteiten van de groep kwamen vanaf 1983 in de openbaarheid, vooral door de inspanningen om leerlinge V.R. met raad en daad bij te staan. De groep slaagde er o.m. in om in de Senaat een dringende mondelinge vraag te laten stellen aan de minister van onderwijs. Het antwoord luidde: 'De klasseraad oordeelt volledig autonoom en soeverein over de eindevaluatie van een leerling. De enige beroepsinstantie waartoe men zich zou kunnen wenden is de Raad van State. Ik vraag mij af of het zinvol is voor de uiterst zeldzame gevallen waarin betwisting blijft bestaan, wetgevend op te treden. Vooraleer op die vraag te antwoorden wens ik de mening te kennen van de inspectie, de inrichtende machten, de vakbonden en de ouders. Met dit doel werd een kleine werkgroep samengesteld'. (Beknopt Verslag Senaat, 24.5.1984, p. 849). Kort daarna, op 29.6.1984, werd een Koninklijk Besluit getroffen 'betreffende de organisatie van het secundair onderwijs' (Staatsblad 3.8.1984). Artikel 8 handelde over de klasseraden en was als volgt geformuleerd: 'Bij hun beoordeling steunen de raden op de inlichtingen die zij over de leerling kunnen inwinnen. Naargelang van het geval kunnen deze inlichtingen betrekking hebben:

1. op de vroegere studiën;
2. op resultaten van proeven die door de leraars worden afgenomen;
3. op elementen die zich in het schooldossier bevinden of die door het psycho-medisch-sociaal centrum worden medegedeeld;
4. desgevallend op gesprekken met de leerling en met de ouders'.

Bij het ontwerp van dit K.B. en meer bepaald bij artikel 8 had de Raad van State op 29.5.1984 geadviseerd: 'Ter waarborging van een praktische rechtsbescherming in geval van afwijzende beslissingen of ongunstige adviezen zouden, voordat de beslissing genomen of het advies verstrekt wordt, de betrokkenen in hun middelen moeten kunnen worden gehoord, zou voor hen een georganiseerd administratief hoger beroep moeten openstaan en zou de verplichting tot motiveren moeten worden opgelegd' (Staatsblad 3.8.1984). De minister van onderwijs meende evenwel op dit voorstel niet te moeten ingaan. In zijn 'Verslag aan de Koning' reageerde hij aldus: 'Inzake de bekrachtiging van een leerjaar worden de beslissingen sinds een tiental jaren collegiaal getroffen door al de betrokken leraars. Dit betekent een gevoelige verbetering tegenover het vroegere stelsel waar één enkele leerkracht over het lot van een leerling kon beslissen. Een beroepsprocedure lijkt dus niet noodzakelijk. Wel zullen de schooldirecties met aandrang worden uitgenodigd de ouders en/of de leerlingen die erom verzoeken, na de bekendmaking van de eindejaarsbeslissingen, te woord te staan zodat zij volledig kunnen ingelicht

worden nopens de redenen van een eventuele mislukking. Het verdere studieverloop van deze leerlingen kan aldus in de beste omstandigheden beveiligd worden' (Staatsblad 3.8.1984).

Deze woorden van minister D. Coens klonken een jaar later heel anders. Het arrest van de Raad van State in de zaak V.R. had de minister en zijn omgeving blijkbaar niet onberoerd gelaten. Op 5.8.1985 citeerde De Standaard volgende verklaring van minister Coens: 'Ik heb mijn administratie opdracht gegeven de principes die de Raad van State hanteert, kenbaar te maken aan alle scholen. Het is wellicht toch nodig een beroepsinstantie op te richten. Mijn diensten onderzoeken momenteel de mogelijkheid in dat verband'. En op 13.9.1985 wist Het Laatste Nieuws te melden: 'Op het kabinet van de minister van onderwijs ligt reeds een eerste werkdocument klaar om een beroepsinstantie in het leven te roepen voor de beslissingen van de klasseraad en van examenjury's. Een maand nadien, op 9.10.1985, omschreef een ministeriële circulaire de werking van de klasseraden; vooral één paragraaf trok de aandacht: 'Bezwaarschriften tegen de eindbeslissing van de klasseraad dienen uiterlijk 10 dagen na de mededeling van deze beslissing aangevend te worden aan de Heer Directeur-Generaal'. Inmiddels had ook het Nationaal Nederlandstalig Verbond van Ouderverenigingen bij het Officieel Onderwijs erop aangedrongen, dat leerlingen meer rechtszekerheid zouden krijgen. Aan de voorzitter van het Verbond antwoordde minister Coens op 4.11.1985: 'Ik kan u mededelen dat in de recente onderrichtingen betreffende de evaluatie de mogelijkheid om beroep aan te tekenen tegen de beslissing van de eindklasseraad werd ingebouwd. Daarnaast heb ik mijn diensten opdracht gegeven de beroepsprocedure wettelijk uit te bouwen'. De minister bleef dus opdrachten geven en verklaringen afleggen, maar concrete maatregelen vielen niet te bespeuren. Jaren gingen voorbij. Op 25.3.1989 mocht De Standaard het refreintje nog eens herhalen: 'Coens wil de scholier de mogelijkheid geven in beroep te gaan tegen een beslissing van de klasseraad. Dat zal gebeuren bij de inspectie van het schoolnet'. Dezelfde krant publiceerde op 6.4.1989 een gelijkaardige tekst, waarschijnlijk bedoeld voor degenen die alle vorige berichten niet hadden gelezen...

Opvallend is de groeiende belangstelling die zich de jongste maanden in juridische kringen manifesteert voor de hier behandelde problematiek. Men raadplege bijvoorbeeld het Rechtskundig Weekblad van 6.5.1989, 10.6.1989 en 17.6.1989. Daarin wordt gepleit om 'de nog jonge tak die het onderwijsrecht is' steviger te maken en om in deze 'prille rechtspraak' passende oplossingen te zoeken 'voor verschillende juridische problemen die ter zake rijzen'. Rechtsgeleerden zien duidelijk brood (letterlijk en figuurlijk) in op te richten 'rechtscolleges', waar leerlingen snel terecht zouden kunnen met hun klachten. Wanneer die beroepsinstanties er niet spoedig komen, 'blijft de leerling verplicht de lange lijdensweg van de Raad van State en de burgerlijke rechtbanken te doorstaan'. Zijn hier hongerige advocaten aan het woord?...

Persoonlijk zouden we liever alle betwistingen i.v.m. klasseraden buiten de rechtssfeer houden, door ze administratief-hiërarchisch op te lossen. Daarom sluiten we ons graag aan bij de recente voorstellen van de 'Werkgroep voor Scholierenbelangen':

1. De beoordelingscriteria, vastgelegd bij K.B. van 29.6.1984, moeten zodanig gewijzigd worden dat een grotere objectiviteit gewaarborgd is bij het nemen van de eindbeslissing.
2. Aan de klasseraden moet een motiveringsplicht opgelegd worden. Die moet ook gelden voor de individuele leerkrachten, die elk voor hun vak, omstandig de oorzaak van de mislukking moeten aanduiden. De bege-

leiding tijdens het schooljaar moet van die aard zijn, dat tijdig en duidelijk gewaarschuwd wordt voor dreigende mislukking. Doelmatige remediëring in dit geval is geboden.

3. Er moet een administratief beroepsorgaan opgericht worden, dat de wettelijke bevoegdheid heeft om onrechtmatig genomen beslissingen te vernietigen.
4. In geval van betwisting moet de leerling(e) inzage krijgen van zijn (haar) dossier, zowel op school als in het P.M.S.-centrum. Hij (zij) mag niet behandeld worden als een zieke die liefst geen inzage krijgt van zijn dossier. Betrokkene moet inzage krijgen van dit dossier, vooraleer hij (zij) beslist in beroep te gaan'. Mochten deze voorstellen aanvaard en uitgevoerd worden, dan zouden Pieter Van Haverbeke en zijn werkgroep eindelijk de waardering en... de rust genieten die zij oprecht verdienen!

Karel DE CLERCK
Seminaries voor Historische
en Vergelijkende Pedagogiek,
R.U.Gent
Baertsoenkaai, 3
9000 Gent

Aansluitend bij de problematiek, behandeld in "Leerlingen in de kou" vermelden wij dat in het najaar van 1990 zal gestart worden met een "Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid". De hoofdredactie van dit tijdschrift berust bij Drs. Jan De Groof (Arthur Goemaerelei, 52 - 2018 Antwerpen), de administratie bij Story-Scientia-Kluwer (de Janblinne de Meuxplein 34-35, 1040 Brussel).

'Lente' in het onderwijs. Over mammoeten en dinosaurussen

Het nieuwe 'federale België' drukt ook zijn stempel op het onderwijs. Op 9 juli 1990 heeft de autonome Vlaamse regering haar derde grote onderwijsdecreet goedgekeurd. Hieruit blijkt dat Vlaanderen een eigen onderwijsbeleid voert. Dit is nieuw in de geschiedenis van België. De Vlaamse Raad is nu de ultieme beslissende over het onderwijs in Vlaanderen. Voor wie enigszins vertrouwd is met de problematische onderwijsrevolutie in ons land, moet dit klinken als verheugend lente-nieuws.

Het eerste belangrijke decreet (15-12-1988) regelde de oprichting van de Autonome Raad van het Gemeenschapsonderwijs (ARGO). 'Rijksonderwijs' is nu een historische benaming geworden. Voortaan spreekt men over het 'Gemeenschapsonderwijs'. De Vlaamse Gemeenschap heeft een volwaardige juridische bevoegdheid over haar eigen onderwijs. De A.R.G.O. wordt de inrichtende macht van het Gemeenschapsonderwijs in Vlaanderen. Voorheen was de minister de inrichtende macht van het Rijksonderwijs. Nu is hij 'minister van alle onderwijs' in Vlaanderen. Die 'Gemeenschapsminister' is nu 'vrij' geworden. Hij kan voortaan in de levensbeschouwelijke discussies achter de onderwijspolitiek (we denken aan de vele schoolstrijden) een meer neutrale positie innemen.

Het tweede grote decreet (5-7-1989) - met zijn 89 artikelen ook 'mammoetdecreet' genoemd - legde de wettelijke (decreetale) basis om een eigen Vlaams onderwijsbeleid mogelijk te maken. Het realiseerde enkele passages uit het politieke akkoord dat eind 1988 werd gesloten door de voorzitters van C.V.P., S.P., P.V.V. en V.U.

Het derde grote verzameldecreet werd op 9 juli 1990 goedgekeurd door de Vlaamse Raad. Met zijn 202 artikelen krijgt het ook de naam 'dinosaurusdecreet', verbloemd tot 'lentedecreeet' (alhoewel het moest wachten op een vroeg-zomerse goedkeuring). Dit laatste decreet wil tegemoet komen aan drie belangrijke verwachtingen:

- 1) Het wil de opties vertalen die tot uiting kwamen in het herfst-overleg. Aan dit markante overleg namen nagenoeg alle onderwijspartners deel. De daar genomen opties vroegen om een decreetale beslissing.
- 2) Het wil de onderwijsreglementering vereenvoudigen. De vroeger bestaande 166 nationale artikelen worden nu gereduceerd tot nog 80 Vlaamse bepalingen.
- 3) De Vlaamse Raad krijgt de uiteindelijke bevoegdheid over de uitwerking van het onderwijssysteem in Vlaanderen. Vlaamse decreten vormen voortaan de juridische basis van het onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap (volgens de wens van de Raad van State). Wat de meer concrete inhoud van het Lentedecreeet betreft moeten beslissingen worden gemeld m.b.t. volgende onderwijsdomeinen:
  - een definitieve structuur voor het secundair onderwijs;
  - een organiek kader voor deeltijds onderwijs;
  - een decreetale basis voor een afdwingbare participatieregeling;
  - een streven naar een meer objectieve verdeling van de werkingsmiddelen over de netten;
  - het instellen van een nieuwe datum waarop leerlingen worden geteld;
  - het invoeren van een andere omkadering in het secundair onderwijs;
  - de hervorming van het deeltijds kunstonderwijs;
  - de oprichting van een overkoepelende Vlaamse Onderwijsraad.

We beperken ons in het volgende tot een vijftal essentiële beslissingen.

1) Eenheidskader voor het secundair onderwijs

De minister opteert zeer uitdrukkelijk voor een 'uniformisering en vereenvoudiging van de benamingen van de structuuronderdelen' in het secundair onderwijs.

De zes studiejaar van de eenheidsstructuur zijn onderverdeeld in drie graden van twee jaar. In het eerste jaar is er een gemeenschappelijk pakket van 27 op de 32 wekelijkse lessen. In de tweede graad bevat dit pakket nog slechts 24 uren, verder aan te vullen met keuzevakken. Vanaf het derde jaar kan men kiezen tussen algemeen -, technisch -, en beroepssecundair onderwijs.

In de tweede graad 'Algemeen Secundair Onderwijs' (A.S.O.) zijn er tien studierichtingen mogelijk. In de derde graad A.S.O. worden deze richtingen in nog meer specialisaties uitgesplitst.

Het 'Technisch Secundair Onderwijs' (T.S.O.) telt uiteraard méér studiewegen, nl. 38 studierichtingen in de tweede graad en 68 in de derde graad.

Voor het 'Beroepssecundair Onderwijs' (B.S.O.) zijn er resp. 34 en 62.

Voor het 'Kunstsecundair Onderwijs' (K.S.O.) resp. 7 en 12.

Deze gewijzigde eenheidsstructuur wordt geleidelijk, schooljaar na schooljaar, ingevoerd. In sept. 1990 is het reeds de beurt aan het tweede jaar.

2) Werkingsmiddelen voor scholen

Het ministerie beroept zich voor de regeling van de werkingsmiddelen op (het nieuwe) art. 17 van de grondwet (gelijkheidsbeginsel) evenals op het handhaven van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs. Die middelen worden voortaan gelijk geïndexeerd voor beide onderwijsnetten (d.i. het gemeenschapsonderwijs enerzijds en het gesubsidieerd - provinciaal, gemeentelijk en vrij - onderwijs anderzijds). Door de vervroeging van de 'tellingsdatum', nl. van 30 september van het nieuwe schooljaar naar 1 februari van het voorbije schooljaar, zullen de scholen vermoedelijk met meer zekerheid kunnen plannen inzake personeelsomkadering, d.w.z. men zal duidelijker weten welke en hoeveel leerkrachten nodig zijn voor hoeveel leerlingen. Ook de subsidiëring van de schoolgebouwen wordt onderworpen aan meer eenvormige, objectieve criteria. Dezelfde parameters zullen gelden voor alle onderwijsnetten.

3) Lokale autonomie en participatie

Een grotere autonomie van de lokale scholen laat toe dat de aanwending van de werkingsmiddelen wordt versoepeld.

Specifiek m.b.t. het gesubsidieerd onderwijs wil het decreet een eigen inspraakstructuur realiseren. In een eerste fase zal er vanaf 1 september 1990 een verplicht overleg plaats hebben met het personeel en de ouderverenigingen i.v.m. het lestijdenpakket. De inrichtende macht van een of andere scholengemeenschap kan slechts beslissen over de wijze waarop het lestijdenpakket lokaal wordt aangewend nadat een overleg met ouders en personeel (leerkrachten) heeft plaats gehad. Volgend jaar komt er een georganiseerd overleg in de nog op te richten 'schoolraden'. De inspraakmateries zullen dan eveneens worden verruimd.

4) Deeltijds kunstonderwijs

Dit groeiend en bloeiend onderwijs 'in moeilijkheden' verkrijgt in het lentedecreeet een nieuwe organisatie. In 25 jaar is het aantal leerlingen verzesvoudigd. Méér dan 80.000 volgen muziek, en ongeveer 40.000 volgen beeldende kunsten. Deze onderwijsvorm is reeds lang een heet hangijzer. Voor geïnteresseerden is het betreffende onderdeel van het decreet een aandachtige lectuur waard.

5) Vlaamse Onderwijsraad

Deze Raad zal bestaan uit een algemene overkoepelende raad en uit raden en afdelingen die per onderwijsniveau zullen worden opgericht. De raad zal belast worden met 'studie, overleg en advies' en zal bijgevolg het belangrijkste adviserend orgaan worden inzake onderwijsbeleid. De samenstelling zal er als volgt uitzien:

- 12 leden die de Inrichtende Machten vertegenwoordigen ;
- 8 die het personeel vertegenwoordigen en door de representatieve vakbonden voorgedragen worden ;
- 4 leden voorgedragen door de representatieve ouderverenigingen ;
- 4 leden die de economische sociale organisaties vertegenwoordigen ;
- 7 deskundigen : 3 uit de ambtenarij en 4 uit de universitaire wereld.

Een hele reeks uitvoeringsbesluiten moet aan dit decreet nog concrete vorm geven.

Hopelijk zal het nieuwe schooljaar kunnen starten op grond van duidelijke richtlijnen, met grotere autonomie... maar ook met meer verantwoordelijkheid zowel voor eigen school als voor het onderwijs in Vlaanderen als geheel.

Willy WIELEMANS
Waterstraat, 44
3043 BIERBEEK

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Krantencommentaren van 9-30 juni '90 en van 5-7 juli '90. Het persoverzicht/Revue de Prise, N.S.K.O., nr. 383 en nr. 384.
- Brandpunt Maandelijks tijdschrift van de ACV-onderwijscentrale, nr. 9, p. 279-286 en nr. 10, p. 314-317.
- 31 juli 1990. Decreet betreffende het onderwijs - II, Belgisch Staatsblad, 18.08.90, nr. 159, p. 15978-16005.

De clausulering na het eerste leerjaar van de nieuwe structuur

Reeds eerder¹ werd ingegaan op het zwakke punt van de nieuwe structuur. Men is erin geslaagd een onderwijskundig hoogstandje te ontwikkelen. Zowel type 1- als type 2-voorstanders kunnen hun project onder één en dezelfde noemer plaatsen nl. de eenheidsstructuur. Alles draait om de: "niet gemeenschappelijk ingerichte basisvorming"². Voor voorstanders van een niet-selectie-vrij onderwijs, de ex-type-2-scholen, is het een breekijzer om zelfs het eerste gemeenschappelijk jaar te ondergraven. Voor deze scholen waren er dan ook moeilijkheden te voorzien i.v.m. de regelgeving voor de clausulering na het eerste gemeenschappelijk jaar.

Het oriënteringsattest

Na elk leerjaar ontvangt de leerling een oriënteringsattest opgesteld door de klasseraad. Men maakt onderscheid tussen een A-, een B- en een C-attest.

Een A-attest wordt verleend zo men het jaar met vrucht beëindigd heeft. De leerling mag dan binnen de organieke regelgeving, eender welke studierichting aanvatten.

Een C-attest wordt gegeven zo de leerling het leerjaar niet met vrucht heeft beëindigd en de klasseraad van oordeel is dat de betrokken leerling het leerjaar moet overdoen. Alleen in het eerste leerjaar laat het een overgang naar het tweede beroeps toe en voor zestienjarigen uit het tweede leerjaar bestaat de mogelijkheid om over te gaan naar het derde beroeps op basis van de leeftijd.

Een B-attest wordt afgeleverd zo de klasseraad van oordeel is dat de leerling met vrucht het leerjaar heeft beëindigd, maar niet beschikt over de nodige capaciteiten om bepaalde studies met succes te kunnen beëindigen: men clausuleert of bevordert met restricties³.

De grenzen van de clausulering

De omzendbrief over de clausulering is zeer principieel: "de clausulering heeft een **constructieve bedoeling**... Het doel is de leerling werkelijk te **helpen** in zijn ontwikkeling en bij zijn studiekeuze en niet de studie onnodig af te remmen.... dit soort eindbeslissing met voorbehoud mag **niet** worden opgevat als een verbindende **studie-oriëntering**. Het kan bijvoorbeeld niet de bedoeling zijn slechts één uitweg open te laten en de mogelijkheid van een keuze uit te sluiten... Het is een **groepsbeslissing** waarvoor dus ieder lid van de

klasseraad of het lerarenkorps medeverantwoordelijk is en die niet hoofdzakelijk berust op het oordeel van een bepaalde leerkracht⁴. Vandaar dat deze brief de wenselijkheid uitdrukt een "**verhelderend oriënteringsadvies**" te formuleren op het rapport en nogmaals uitdrukkelijk wijst op de **uitzonderlijke maatregel** die met grote **omzichtigheid** dient genomen.

Tenslotte laat de brief drie vormen van clausulering toe⁵:

- ofwel voor een bepaalde **onderwijsvorm** (A.S.O., T.S.O., K.S.O. of B.S.O.);
- ofwel voor een **afdeling** (alle onderverdelingen in deze afdeling: doorstroming of kwalificatie);
- ofwel voor een **onderverdeling** of studierichting (uitsluitend voor deze ene: mechanica, hotel, wiskunde-wetenschappen....).

Er mag in geen geval geclausuleerd worden voor een vak, een optie of een onderwijstype.

Past men deze omzendbrief toe op de situatie van het eerste gemeenschappelijk jaar, dan komt men tot de volgende logische gevolgtrekking: er kan enkel een clausulering gegeven worden voor een onderwijsvorm en meer bepaald, het A.S.O., T.S.O. en K.S.O. Naast het tweede gemeenschappelijk jaar bestaat er immers enkel een tweede beroeps secundair. De studieafdelingen en onderverdelingen of studierichtingen nemen eerst een aanvang vanaf het derde jaar.

Tot en met verleden schooljaar kon er dan ook enkel geclausuleerd worden voor: het A.S.O., T.S.O. en K.S.O. Dit kwam erop neer dat de klasseraad van oordeel was dat de betrokken leerling zich zeer goed had ingespannen maar helaas niet beschikt over de nodige capaciteiten om theoretische studies aan te kunnen.

De dubbelzinnigheid in de regelgeving voor de clausulering.

Een nieuwe dienstbrief⁶, een staaltje van onderwijskundige spits-technologie, wil een oplossing brengen voor het gestelde probleem binnen de niet-selectievrije scholen. Op het einde van het eerste gemeenschappelijk jaar kan men nu drie verschillende clausuleringen toepassen:

- ofwel voor de onderverdeling Grieks-Latijn of Latijn ;
- ofwel voor de onderverdeling: Grieks-Latijn, Latijn, Moderne wetenschappen, R. Steinerpedagogie en Yeshiva ;
- ofwel voor de onderwijsvormen: het tweede gemeenschappelijk leerjaar.

De logische volgorde in de clausulering, onderwijsvorm, afdeling en onderverdeling, wordt niet aangehouden. Vooraleer men kan geclausuleerd worden voor een afdeling wordt men geclausuleerd voor een onderverdeling of studierichting. Zonder het de naam te willen geven clausuleert men met de formule "onderverdeling" voor de onderwijsvorm A.S.O.

Om dit te verkopen voert men een nieuwe term in: "basisoptie". Deze wordt gedefinieerd als: "een combinatie van leervakken die in het tweede leerjaar (niet in het beroepssecundair onderwijs) een bredere observatie en oriëntatie van de leerling mogelijk maken"⁷. Dit in tegenstelling tot een "optie" of een "onderdeel van een studierichting", die gedefinieerd wordt als: "een leervak of een groep leervakken... die in de tweede en de derde graad het karakteristieke van de opleiding bepalen"⁸.

Blijkbaar is er een onderscheid tussen een "onderverdeling" in de studie op basis van een "basisoptie" en op basis van een "optie". Nochtans de term "onderverdeling" wordt gelijk gesteld met "studierichting"⁹ en studierichtingen worden gekarakteriseerd door opties en opties worden enkel ingericht in de tweede en derde graad¹⁰.

Het probleem

De regelgeving is dubbelzinnig in taalgebruik en in toepassing.

De dubbelzinnigheid in het taalgebruik ligt niet alleen in de term "onderverdeling", een term die normaal thuis hoort in de hogere graden en die duidt op een verdere uitsplitsing van een afdeling in studierichtingen. Er worden hier voornamelijk historisch beladen termen uit type-1 en type-2 door mekaar gebruikt. De term "tweede gemeenschappelijk leerjaar" verwijst duidelijk naar de VSO-visie om alle studierichtingen binnen het A.S.O., T.S.O. en K.S.O. tot na het tweede leerjaar open te laten. De term "onder-

verdeling: Grieks-Latijn, Latijn of Moderne wetenschappen" daarentegen anticipeert op bepaalde studierichtingen in de hogere graden, zeer dierbaar voor de voorstanders van het klassieke onderwijs.

Op zich is dit geen erg: men draagt zijn verleden nu eenmaal mee. Het wordt wel wat beroerd wanneer beide formuleringen, afstammend uit type-1 en type-2, zomaar door mekaar binnen een zelfde school mogen en kunnen toegepast worden. Dit brengt geen klaarheid. Achter beide formuleringen schuilt immers een andere doctrine en schoolvisie. In het eerste geval, clausulering voor een onderverdeling, neemt de school de verantwoordelijkheid op zich voor de risico's verbonden aan zware studiepakketten; in het tweede geval, clausulering voor de onderwijsvorm, neemt de school het risico voor haar rekening de leerling zo lang mogelijk maximale keuzen te laten.

Als ouder heb je het recht te weten voor welke school je kiest. Het door mekaar gebruiken van beide formuleringen brengt voor de ouders geen klaarheid over het standpunt van de school terzake: een tweede gemeenschappelijk leerjaar afgeroomd door een bepaalde onderverdeling, is geen gemeenschappelijk leerjaar meer.

Het is niet zozeer de vrije schoolkeuze die hierdoor in het gedrang kan komen (de ouders moeten zich maar terdege laten informeren), maar het individuele leerrecht. Heel wat jongeren worden op een ogenblik, dat ze nog niet keuzerijp zijn, voortijdig afgesneden van bepaalde studierichtingen.

Het gaat hier om leerlingen die nog niet maximaal kunnen renderen om niet capacitaire redenen: maatschappelijk kwetsbaren, leerlingen met werkhoudingsproblemen of met concentratiestoornissen (A.D.H.D.ers), dyslexiekers... Het zijn leerlingen die hun tekorten door persoonlijke inzet en motivatie moeten leren compenseren. Vóór het beëindigen van de puberteit slagen ze hier niet in, maar dan lopen ze in bepaalde scholen ook het risico, dat de meest toekomstbiedende studierichtingen voor hen afgesloten zijn.

Tips voor de school

1. Houd toezicht op het uitzonderlijk karakter van een clausulering. Een clausulering dient niet om leerkrachten uit gewetensnood te helpen. Het is een zeer subtiel instrumentarium binnen de studie- en beroepsoriënteringsopdracht van een school.
2. Laat de klasseraad zich veilig stellen tegen aantijgingen van schending van het individuele leerrecht door een verhelderend oriënteringsadvies op te stellen.
3. Controleer, bij inschrijving van een geclausuleerde leerling voor het tweede leerjaar, het oriënteringsadvies en tracht de achterliggende ideologie en schoolvisie te achterhalen.
4. Aarzel niet bij verschil in visie, eventuele correcties aan te brengen via de toelatingsraad van de school.

Tips voor ouders

1. Informeer je bij de inschrijving voor het eerste leerjaar of er geclausuleerd wordt op onderverdelingen: de formulering en de frequentie.
2. Wees extra op je hoede in scholen zonder tweede gemeenschappelijk leerjaar of met een A- en B-programma voor de niet-gemeenschappelijk ingerichte basisvorming (enkel binnen het vrijkatholiek onderwijs). De clausulering voor een onderverdeling komt in feite neer op een uitsluiting om het A-programma te mogen volgen m.a.w. men krijgt het T.S.O. of het K.S.O. geadviseerd.
3. Eis bij clausulering een verhelderend oriënteringsadvies van de klasseraad.
4. Geef je niet te vlug gewonnen. De clausulering is geen bindende studie- en beroepsoriëntering en overgangen in het tweede gemeenschappelijk leerjaar zijn gedurende het schooljaar toegelaten tot 15 januari.
5. Betrek andere deskundigen bij het overleg, zeker zo je ervan overtuigd bent dat er werkhoudingsproblemen in het spel zijn.

Deze problemen kunnen zowel van psycho-sociale aard zijn (culturele deprivatie), als van psycho-pedagogische aard (onvoldoende structuur) als van neuro-psychologische aard (A.D.H.D., dyslexie).

6. Aarzel niet je vertrouwen te geven aan een andere school. Het is niet omdat bepaalde scholen deze risico-leerlingen meer kansen geven, dat het minder goede scholen zouden zijn met minder doorstroming naar het hoger onderwijs. Het gaat hier om een fundamentele andere onderwijsvisie en methodiek.

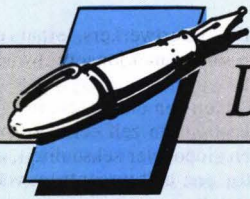
7. Denk eraan dat met een clausulering het leerjaar ook mag overgedaan worden.

Jan TALLON
Molenstraat, 145
3200 Leuven

NOTEN

- ¹ TALLON, J., *Wetwijs, Welwijs*, 1990, 1, 20.
- ² TALLON, J., De onderwijsvrijheid als beperking van de schoolkeuze, *Welwijs*, 1990, 2, 18-19.
- ³ SOZ (77) 10 (27.05.77) in: M.O., Coördinatie van de omzendbrieven, Secundair Onderwijs, Bekrachtiging van de studiën, p. 31.
- ⁴ idem. p. 31 en 32.
- ⁵ idem. p. 33.
- ⁶ SOZ (89) 3 (09.06.89) in: M.O. opus cit., Secundair Onderwijs, Organisatie, p. 216.
- ⁷ idem. p. 204.
- ⁸ idem. p. 204.
- ⁹ SOZ (77) 10 (27.05.77) in: M.O. opus cit., Secundair Onderwijs, Bekrachtiging van de studiën, p. 32.
- ¹⁰ SOZ (89) 3 (09.06.90) in: M.O., opus cit., Secundair Onderwijs, Organisatie, p. 204.

AGENDA EN DOCUMENTATIE

Studiedag Welwijs

Op woensdagnamiddag **28 november 1990** organiseert Welwijs haar eerste studiedag met als thema: **De drie werelden van Johnny en Marina. Spanningen tussen school, gezin en leeftijdsgroep.**

Van jongens en meisjes wordt verwacht dat ze naar school gaan en er iets leren; van de school wordt verwacht dat ze jonge mensen onderwijst, en dit onderwijs kadert in een breder opvoedingsperspectief.

Hoe kunnen deze verwachtingen gerealiseerd worden en welke moeilijkheden doen zich hierbij voor? Hoe belangrijk is de school als "opvoeder"? Hoe belangrijk, maar ook: hoe verscheiden is het thuismilieu? Hoe kijken jongens en meisjes aan tegen veranderingen in het gezin, b.v. in gevolge echtscheiding? Hoe ervaren jongens en meisjes verschillen in opvoedingswaarden en benadering thuis en op school? Hoe staan leerkrachten hier tegenover? Wat kunnen P.M.S. en (jeugd) hulpverlening eventueel doen? Over deze en andere vragen gaat deze studienamiddag, gericht naar alle geïnteresseerden, vooral diegenen die werkzaam zijn in het onderwijs en het welzijnswerk.

Aan deze studienamiddag wordt een tentoonstelling gekoppeld. Wie kan ons foto's en/of tekeningen bezorgen rond de drie werelden van jongeren? Toe te sturen naar het redactieadres van Welwijs vóór 15 november.

De studiedag zal plaatsvinden in het Cultureel Centrum 'De Zandloper', Kaasmarkt 74, 1810 Wemmel. Het concrete programma en meer praktische informatie worden later bekend gemaakt.

Studiedag: Jeugdcriminaliteit, jeugdbescherming en school

Op woensdag **21 november 1990** organiseert de aggregatie criminologie van de Katholieke Universiteit Leuven een studienamiddag rond de thema's jeugdcriminaliteit, jeugdbescherming en de school. De studienamiddag vindt plaats in College "De Valk", Tiensestraat 41 te 3000 Leuven. Op de studienamiddag worden lesmappen over deze thema's voorgesteld.

Het programma omvat ondermeer:

- Voorstelling van lesmateriaal over genoemde thema's door J. Thys.

- Lezing door Prof. Dr. L. Walgrave over de recente ontwikkelingen in de jeugdbescherming.

- Lezing door Dr. N. Vettenburg over school en probleemgedrag bij jongeren.

Informatie en inschrijvingen bij Jozef Thys, Hooverplein 10 te 3000 Leuven, tel. 016/28.52.71; of bij Andrea Ons, Hooverplein 10 te 3000 Leuven, tel. 016/28.53.00.

Ontmoetingsdag voor alle Vlaamse pleeggezinnen

Op **30 september 1990** begint de week van de Pleegzorg met als thema: "Pleegzorg op het snijpunt van de jaren 1980 en 1990". Die week wordt gestart met een ontmoetingsdag voor alle Vlaamse pleeggezinnen in de Zoo van Antwerpen. Het thema is: "Evolutie binnen de bijzondere jeugdzorg met een bijzondere aandacht voor de problematiek van de meerderjarigheid op 18 jaar".

Informatie en inschrijvingen: Hilde & Luk Van der Veken - Werkers, Salvialaan 13, 2180 Kalmthout, tel. 03/666.98.66.

Studiedagen v.z.w. Jongerenbegeleiding

De v.z.w. Jongerenbegeleiding organiseert twee studiedagen die doorgaan op donderdag **27 september** en vrijdag **28 september** in

de K.U.L.A.K., E. Sabbelaan te Kortrijk.

1. De eerste studiedag is bedoeld om het **onderscheid tussen de verschillende hulpverleningssectoren** duidelijk te stellen. In de voormiddag worden de schijnwerpers gericht op de schemerzones en wordt er een analyse van het probleem gegeven. Verantwoordelijken van verschillende sectoren worden aan het woord gelaten voor een omschrijving van het specifieke en de eigenheid van de betreffende sector. In de namiddag is er een confrontatie en een debat voorzien. Minister J. Lenssens zal die dag spreken over de aflijning van de verschillende sectoren en enkele aandachtspunten geven vanuit het beleid.

2. De tweede studiedag is gericht op de **Bijzondere Jeugdbijstand**. Men zal op zoek gaan waardoor de Bijzondere Jeugdbijstand zich onderscheidt van de andere vormen van hulpverlening. Hiertoe worden eerst enkele jongeren aan het woord gelaten en wordt er vervolgens een visie gebracht op de vernieuwde Bijzondere Jeugdbijstand. Daarna worden volgende thema's behandeld: vrijwilligheid en opgelegde hulpverlening, subsidiariteit en differentiatie, meerderjarigheid op 18 en jong-volwassen hulpverlening, jeugd-sanctierecht,...

Voor meer informatie: v.z.w. Jongerenbegeleiding, Beheerstraat 44, 8500 Kortrijk, tel. 056/20.25.15.

10 jaar Touter

Touter is de naam van het eerste dagcentrum binnen de Vlaamse Bijzondere Jeugdzorg dat 10 jaar geleden zijn deuren opende. Met het **colloquium 'van veel naar beter'** wil men dit 10-jarig bestaan vieren. Dit colloquium gaat door op **8 oktober 1990** van 9 tot 16 uur. Programma: opening door Jos Goossens, 'Gezinsstelsel en welzijnsorganisatie: een paradox?' door Prof. G. Ausloos met nadien een repliek hierop door het namiddagpanel, 'Dagbehandeling: het experiment voorbij?', panelgesprek met M. Van Camp, D. Richters, I. Roseeuw, M. Durnez, J. Peeters en L. Silon, het slotwoord zal waarschijnlijk door Minister Lenssens uitgesproken worden.

Inschrijvingen: Dagcentrum De Touter, Weidestraat 51-53, 2600 Berchem, tel. 03/239.16.62. Het colloquium kost 600 fr. en wie ook een middagmaal wil, betaalt nog 200 fr. bij. Dit bedrag kan men storten op rekeningnummer 068-0818730-77 met vermelding: 10 jaar Touter.

Strijd tegen analfabetisme

Het Unesco Centrum Vlaanderen organiseert op **vrijdag 26 en zaterdag 27 november 1990** twee studiedagen in het kader van het Internationaal Jaar van de Alfabetisering, in de rijksuniversiteit van Gent. Een selectie uit het programma: 'Analfabetisme in de internationale context', 'Kansarmoede, maatschappelijke achterstand en sociaal-culturele factoren die het analfabetisme in de hand werken', 'Analfabetisme spijt onderwijs. Oorzaken en remedies?', enz.

Inschrijvingen en inlichtingen: Unesco Centrum Vlaanderen v.z.w., Franklin Rooseveltplaats 12, 2008 Antwerpen. Deelname aan de twee studiedagen kost 300 fr., de documenten kosten 200 fr. en voor een lunch betaal je 250 fr. Dit bedrag kan gestort worden op rekeningnummer 001-1766592-07 van Unesco Centrum Vlaanderen.

Studiedagen Stichting-Lodewijk de Raet

De Onderwijswerking van de Stichting-Lodewijk de Raet organiseert twee studiedagen.

1. "Naar een dienst ontwikkelingswerk voor het onderwijs"

Deze studiedag gaat door op **25/10/90** vanaf 9.30 uur in de Akademierraadzaal van de Rijksuniversiteit Gent, Volderstraat, 9000 Gent.

In de voormiddag zullen een drietal sprekers de huidige situatie in binnen- en buitenland nader toelichten, en nagaan welke taken de Dienst Ontwikkelingswerk op zich kan nemen. Ook wordt nagegaan welke problemen dit met zich mee kan brengen. Voor het namiddagdeelte worden een drietal discussiegroepen voorzien die zullen werken rond algemene vragen als: "Hoe ziet U een Dienst Ontwikkelingswerk functioneren?", "Wat verwacht U er van?", "Hoe moet zo'n dienst concreet uitgewerkt worden?"

2. Participatief schoolbeleid

Deze studiedag gaat door op **8/12/90** vanaf 9.30 uur in het Cultureel Centrum De Zandloper, Kaasmarkt 74, 1810 Wemmel.

In de voormiddag zullen enkele sprekers het wettelijk kader, de feiten en knelpunten rond lokale autonomie op een rijtje zetten. 's Namiddags worden een drietal praktijkgevallen belicht van scholen waar reeds werk gemaakt wordt van participatie en inspraak. Er zal steeds ruime aandacht besteed worden aan opmerkingen en vragen uit de zaal.

Inlichtingen en inschrijvingen: Onderwijswerking van de Stichting-Lodewijk de Raet, Liedtstraat 27-29, 1210 Brussel, tel. 02/242.01.11.

Cursus voor begeleiders van jongeren

Het bezig zijn met kansarme jongeren vraagt soms meer dan pure wetenschap. Het vraagt invoelingsvermogen, tolerantie en flexibiliteit maar ook en vooral een zekere affiniteit met een "andere" wereld.

Vandaar de uitnodiging om zelf actief, volgens de geëigende City Boundmethode op kritisch onderzoek te gaan en voeling te krijgen met deze dikwijls verborgen realiteit.

De cursus is bedoeld voor jeugdbegeleiders, leerkrachten, directies, PMS-begeleiders, enz. Er zal spreken ingegaan op thema's als: wat betekent kansarm zijn concreet, hoe bewegen jongeren zich daarin, welke uitwegen zoeken ze maar ook: hoe raakt mij dit als persoon, hoe ga ik er mee om.

De cursus gaat door tijdens de herfstvakantie of op een datum die overeen te komen is.

Inschrijvingen en inlichtingen: Chris Van der Voort, Outward Bound School/City Bound v.z.w., Kapucijnenvoer 217, 3000 Leuven, tel. 016/23.51.72, Fax: 016/29.03.09.

PETRA-programma: ondersteuning van lokale jongerenprojecten

De Europese Commissie heeft al enkele jaren binnen het Petra-programma een budget waarmee lokale jongerenprojecten gesubsidieerd kunnen worden. De Commissie wil vooral nieuwe, experimentele projecten ondersteunen die door jongeren zelf opgezet worden. Zo wil men de zelfverantwoordelijkheid van deze jongeren ondersteunen.

De Commissie is er namelijk van overtuigd dat jongeren die zelf een project opzetten en verantwoordelijkheid dragen vaardigheden leren die in traditionele leersituaties minder aan bod komen.

De ondersteuning bestaat uit een financiële bijdragen van maximum 400.000 fr. die rechtstreeks aan het project wordt uitbetaald. Om erkend te kunnen worden moeten er geen dikke dossiers opgemaakt worden. Men hoeft ook geen tien commissies te passeren. Een eenvoudige aanvraag op de hiervoor bestemde formulieren volstaat.

Wel belangrijk zijn volgende criteria:

- projecten moeten door jongeren zelf opgezet zijn of jongeren moeten in sterke mate betrokken zijn bij de opzet en de uitvoering van het project;
- projecten moeten jongeren beter voorbereiden op de overgang naar werk en volwassenheid;
- projecten moeten vernieuwend zijn en ze moeten bereid zijn hun ervaringen uit te wisselen;
- de ondersteuning is eenmalig en kan maximaal 50% van de kosten bedragen.

Een klas, een jeugdbeweging, jeugdhuis, jeugdtraid of gewoon een groepje jongeren dat ideeën heeft om iets te doen, aarzelt best niet te lang om een briefje te schrijven.

Ook beleidsverantwoordelijken, jeugd- en buurtwerkers, leraars en opvoeders, ... kunnen projecten die ze samen met jongeren willen opzetten altijd indienen.

In Vlaanderen hebben al bijna 30 projecten een ondersteuning gekregen. Enkele voorbeelden: Jongeren bouwen zelf een boot om tot jeugdhuis, een jeugdhuis maakt een video over seksualiteit, elders wordt een ruimte omgevormd tot een cultuurcentrum voor jongeren, licht-mentaal gehandicapten zetten een kruiden-kwekerij op, migrantenjongeren leren zeefdrukken en voorzien andere werkingen van affiches, scholieren maken een video over school-moeheid, ...

In elke lidstaat worden de jongeren-projecten van PETRA opgevolgd door nationale adviseurs.

Voor Vlaanderen wordt deze taak uitgevoerd door Eddie Brebels en Chris Van der Voort.

Iedereen kan bij hen steeds terecht voor informatie, advies en ondersteuning. Zo kunnen zij helpen bij het opstellen van aanvraagformulieren en evaluatiedocumenten.

De Commissie vraagt hun advies bij de erkenning van nieuwe projecten.

Voor meer informatie of voor aanvraagformulieren kan iedereen terecht bij de nationale adviseurs op volgend adres:

Jeugddienst voor Maatschappelijke Participatie

Liedtsstraat 27-29 - 1210 Brussel

Tel. 02/242.00.92

Europa 1992: Internationale Perspectieven in het Onderwijs

Van **24 tot 27 oktober** organiseert de Associatie voor Begeleiding van het Onderwijs (A.B.O.) haar eerste internationale Conferentie in Maastricht.

A.B.O. is de Nederlands-Vlaamse afdeling van de Amerikaanse A.S.C.D. (Association for Supervision and Curriculum Development). Ze stelt zich tot doel een kwalitatief hoogstaand onderwijs voor alle leerlingen tot 18 jaar mogelijk te maken. De vereniging staat een evenwichtige en geïntegreerde ontwikkeling in het onderwijs voor in internationaal perspectief.

Buiten het organiseren van conferenties organiseert het A.B.O. één maal per jaar een uitwisselingsprogramma tussen een school in het zuiden van Nederland en een school in Vlaanderen. Een paar keer per jaar verschijnt de nieuwsbrief van de Nederlands Vlaamse afdeling "eNVELOPPE" en ieder jaar is er, afwisselend in Nederland en Vlaanderen, een thematische namiddag. Thema's zijn basisvorming, aansluiting lager/secundair onderwijs, leerlingenbegeleiding enz.

A.B.O. organiseert eveneens werkgroepen waarin ervaring en materiaal kunnen uitgewisseld worden.

Het thema van de internationale conferentie in Maastricht. **"Wat kunnen de gevolgen zijn van de Europese éénwording voor het onderwijs aan leerlingen van 4 tot 18 jaar?"**

Een greep uit het aanbod:

- "Belgian education in an international perspective" door W. Wielemans en R. Standaert.
- Symposium: "The function of schoolbooks within the development of European consciousness" door Dr. B. Götde-Baummanns en A. Reints.
- "Our schools and their teachers from an international perspective" door J. Goodlad.
- "The individual pupil moving through Europe" door M. Maccau.
- "Gevolgen van de internationalisering voor de basisvorming in Nederland en België" door H. Hooghoff.
- "De Nederlands-Vlaamse cultuur en de Europese dimensie in het onderwijs" door O. de Wandel.

Inlichtingen: elke dinsdag van 08.30 tot 12.00 uur en elke vrijdag van 14.00 tot 18.00 uur, tel. 31.70. 362.45.81 (vragen naar Wieneke Gorter).

Postuniversitaire cyclus "Vrouw en samenleving"

Om het onderzoek en het onderwijs over de situatie en de positie van de vrouw te stimuleren organiseert Vrouwenstudies U.I.A. een postuniversitaire cyclus over "Vrouw en samenleving". Het programma voor 1990-1991 ziet er als volgt uit:

Van 3/10/90 tot 5/12/90 op woensdagnamiddag van 14 tot 17 uur : "De vrouw in de negentiger jaren : leidend of lijdend in de gezondheidszorg?"

Van 11/1/91 tot 15/3/91, op vrijdagnamiddag van 14 tot 17 uur. "Geschiedenis van het denken van en over vrouwen".

Van 27/2/91 tot 22/5/91 op woensdagavond van 19 tot 22 uur : "Vrouw in/en onderwijs".

Inschrijvingen en informatie : Vrouwenstudies U.I.A., Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, tel. 03/820.28.50.

Provinciale normaalleergang voor buitengewoon onderwijs

Dinsdag 2 oktober start het **nieuw academiejaar** bij de Provinciale normaalleergang voor buitengewoon onderwijs van de Provincie Brabant.

In een modulaire structuur wordt een specialisatie voorzien voor opvoeders, leerkrachten B.L.O., Bu.So, G.On-project, taakleerkrachten en therapeuten.

Het specialisatieveld bevat afdelingen voor mentaal, auditief, visueel, karakter, fysisch en leergestoorde kinderen.

De leergang loopt over twee leerjaren (één algemeen en één specifiek) op dinsdag- en woensdagavond van 17.30 tot 20.30 uur. Daarnaast zijn er speciale korte modules voorzien voor alfabetiseringswerkers, monitoren voor beschuttende werkplaats en voor ouders van gehandicapte kinderen. (Sommige modules zijn éénjarig).

Inlichtingen : U. De Stercke, Gasthuisstraat 31, 1000 Brussel, tel. 02/515.76.10.

Sensibiliseringscampagne rond Analfabetisme door de Koning Boudewijnstichting

Op 7 december 1987 werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een resolutie aangenomen waarin 1990 werd uitgeroepen tot Internationaal jaar van de Alfabetisering. Onder impuls van Alfabetisering Vlaanderen en Lire et Ecrire heeft de Koning Boudewijnstichting in dit internationaal jaar een grootscheepse informatie- en sensibiliseringscampagne opgezet rond de problematiek van het analfabetisme.

- reeds in januari 1990 heeft Dimarso - Gallup Belgium op vraag van de Koning Boudewijnstichting een onderzoeksrapport opgesteld. Dit onderzoek werd inmiddels samengevat in een dossier dat vanaf 6 september beschikbaar is. Het bevat een bevraging van de publieke opinie omtrent de perceptie en de houding van de bevolking ten aanzien van het analfabetisme en het alfabetiseringswerk. Ook de gevolgen van het analfabetisme voor het omgaan met de administratie worden erin ter sprake gebracht.

- in de loop van dit internationaal jaar hebben zowel Het Laatste Nieuws als Le Soir een belangrijke bijdrage geleverd aan de sensibiliseringscampagne. Verspreid over het ganse jaar hebben beide kranten een reeks dossiers gepubliceerd om hun lezerspubliek te informeren over de onderscheiden facetten van het analfabetisme en over het alfabetiseringswerk in beide gemeenschappen van het land. Het vijfde en laatste dossier van deze reeks verscheen op 8 september, de traditionele Internationale Dag van de Alfabetisering.

- in samenwerking met het Unesco Institute for Education heeft de Koning Boudewijnstichting een basiswerk uitgegeven omtrent de problematiek van het analfabetisme in België. De redactie ervan werd toevertrouwd aan D. VAN DAMME en S. GOFFINET. De auteurs brengen een historisch overzicht over het fenomeen en onderzoeken terzake het overheidsbeleid. Twee aparte hoofdstukken handelen over de ontwikkelingen in het alfabetiseringswerk, respectievelijk in de Vlaamse en Franse Gemeenschap.

- op initiatief van de Koning Boudewijnstichting in samenwerking met de Minister van Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap en de Minister-President van de Executieve van de Franse Gemeenschap ging op 6 september een brede sensibiliseringscampagne van start in de media - verspreiding van televisiespots op de netten BRT - VTM - RTBf - RTL TV1 en inlassingen in de periodieke en de dagbladders. De campagne werd gerealiseerd door en met de welwillende steun van TBWA.

- in samenwerking met de Jonge Economische Kamer van La Wo-

luwe heeft de Koning Boudewijnstichting een folder gerealiseerd voor verspreiding in de postkantoren. De folder beoogt potentiële deelnemers te interesseren voor een lees- en schrijfgroep en informeert de bevolking over het alfabetiseringswerk.

Al deze realisaties werden mede mogelijk gemaakt door de steun van de Nationale Loterij aan het sociaal programma van de Koning Boudewijnstichting.

Wablieft

Wablieft is een driewekelijkse krant, eenvoudig geschreven en met een volwassen karakter. Uit het actuele nieuws worden de belangrijkste thema's geselecteerd en weergegeven in een taal die toegankelijk is voor mensen die het moeilijk hebben met lezen en schrijven. Wablieft is gegroeid uit alfabetisering en was aanvankelijk gericht op de deelnemers van de lees- en schrijfgroepen. Na vijf jaar blijkt dat niet alleen deze mensen geïnteresseerd zijn maar dat Wablieft ook gebruikt wordt in lagere en technische scholen, voor migranten, mensen die Nederlands leren of doceren, enz. Inlichtingen en abonnement (400 fr.): Alfabetisering Vlaanderen v.z.w., Gentsesteenweg 58, 9330 Dendermonde, tel. 052/22.02.41.

Auteurswedstrijd

In het kader van het Internationaal Jaar van de Alfabetisering heeft de Vlaamse Executieve een auteurswedstrijd "Eenvoudig leesmateriaal" uitgeschreven. Het is de bedoeling om een boekje te schrijven dat ook voor volwassenen met weinig leeservaring bevattelijk en plezierig kan zijn. Het kan zowel om een informatief boekje als om een spannende roman gaan. De prijzenpot bedraagt 100.000 fr.

Inlichtingen : Secretariaat Internationaal Jaar van de Alfabetisering, Parochiaanstraat 15, 1000 Brussel, tel. 02/510.37.19.

Eenvoudige bestuurstaal

Dat "een toegankelijke taal een eerste voorwaarde is voor een democratisch beleid", is het uitgangspunt van het dossier "Eenvoudige bestuurstaal" in het tijdschrift TERZAKE (1990 nr. 3). Dit dossier is gewijd aan concrete tips voor een eenvoudige bestuurstaal. Aan de hand van deze tips kunnen beleidsteksten binnen het bereik van het brede publiek gebracht worden opdat iedere burger in staat is beleidsnota's, gemeenteraadsverslagen enz. te verstaan. De publicatie van dit dossier kadert binnen het Internationaal Jaar van de strijd tegen het analfabetisme.

Inlichtingen en bestelling (100 fr.): v.z.w. De Wakkere Burger, Liedtstraat 27-29, 1210 Brussel, tel. 02/242.54.15.

Oxfam activiteiten

Op 26 oktober 1990 komt Fernando Cardenal, ex-minister van onderwijs in Nicaragua, praten over de alfabetiseringcampagne waardoor het analfabetisme in enkele maanden tijd van 50% naar 12,96% werd teruggedrongen. Hoe kon een dergelijk resultaat bereikt worden? Wat zijn de perspectieven voor de Nicaraguaanse bevolking na de verkiezingsnederlaag van de Sandinisten? Wat betekent alfabetisering in de huidige situatie?, enz.

Plaats : Auditorium Q van de Vrije Universiteit Brussel. Inlichtingen en plaatsbespreking (100 fr.): Thierry Deronne, 02/511.99.90. Van september 1990 tot juni 1991 : Samenscholen rond alfabetisering. Dit is een educatief programma voor scholen en groepen, vanaf de hoogste klassen van het basisonderwijs. Dit programma bestaat uit een situatiespel, om de problematiek van het analfabetisme beter aan te voelen, informatie over alfabetiseringsprojecten in Midden-Amerika (een tentoonstelling, sprekers, audiovisueel materiaal) en actievoorstellen om als school of plaatselijke groep een concrete bijdrage te leveren aan de Unesco doelstelling 'Geen analfabetisme meer in het jaar 2000'.

Inlichtingen : Toos van Liere, 02/512.21.66.

Catalogus Intercultureel Lesmateriaal

De Provinciale Dienst voor Onthaal van Gastarbeiders heeft in 1987 een losbladige catalogus uitgegeven over intercultureel lesmateriaal. Vanaf 1989 is er ook een eerste reeks van aanvullingen beschikbaar die waarschijnlijk om het jaar zal aangevuld worden. De catalogus en de aanvullingen zijn nog steeds beschikbaar en kunnen gratis besteld of afgehaald worden bij: Provinciale Dienst voor Onthaal van Gastarbeiders, Thonissenlaan 19, 3500 Hasselt, tel. 011/22.29.86 - 22.67.11.

Kadans

Vanuit het tekort aan goede en bruikbare liedjes voor matig en ernstig mentaal gehandicapte kinderen heeft men aan het Bu.S.O. Katrinahof te Antwerpen de muziekcassette Kadans samengesteld met pittige en eenvoudige liedjes voor groot en klein. Bij deze cassette is ook de begeleidende bundel verkrijgbaar met bijbehorende teksten en illustraties.

De cassette kost 350 fr. en de bundel 250 fr. Voor de beide samen betaalt men 500 fr.

Inlichtingen: W. Verbruggen, Mechelsesteenweg 168, 2018 Antwerpen, tel. 03/237.81.12.

Rechten van minderjarigen

Info Jeugd Nationaal heeft naar aanleiding van de verlaging van de meerderjarigheidsgrens een -herwerkte- info-folder uitgebracht waarin de rechten van de minderjarigen worden toegelicht.

Er is eveneens een lesmap 'Rechten van minderjarigen' beschikbaar die bruikbaar is voor maatschappelijk gerichte vakken en in het jongerenwerk.

Aansluitend hierop is er de lesmap 'Jongere en Gezin' waarin aan de leerling vaardigheden worden bijgebracht om te hanteren in conflictsituaties.

Bestellingen: Info Jeugd Nationaal, Prinsstraat 15, 2000 Antwerpen, tel. 03/231.07.58.

Prijs: info-folder (100 fr.), lesmap 'Rechten van minderjarigen' (200 fr.) (inclusief info-folder), lesmap 'Jongere en gezin' (150 fr.).

Meerderjarig op 18

Ook de Federatie van Jongeren Informatie-en Adviescentra heeft naar aanleiding van de verlaging van de meerderjarigheidleeftijd een folder uitgebracht: 'Meerderjarig op 18'. Deze folder belicht op een heel concrete wijze welke de gevolgen zijn van de meerderjarigheid op 18.

Voor meer informatie: F.J.I.A.C., Waterloostraat 27, 2600 Berchem, tel. 03/239.05.17.

Leerlingbegeleiding

De Nederlandse Vereniging van Leerlingbegeleiders (N.V.L.) heeft een enquête gedaan bij 800 leerlingbegeleiders. In deze enquête werd ingegaan op de taakbelasting, de opvattingen over hun taak en werkwijze, de relatie met de ouders enz. Ook zijn er vragen gesteld naar de behoefte aan nascholing en contacten met professionele hulpverlening.

N.V.L. heeft eveneens een brochure uitgebracht over "De helpen-de school". Deze brochure gaat over de relaties tussen school en hulpverlening en de plaats van de leerlingbegeleiding daarbij.

De resultaten van deze enquête en de brochure zijn te verkrijgen bij: N.V.L., Pater Brugmanstraat 1, 6522 EG Nijmegen, Nederland, tel. 080/23.33.81.

Jeugd 90

Het Tijdschrift voor Sociologie heeft als themanummer 'Jeugd 90' uitgekozen. Hierin wordt een staalkaart aangeboden van het jeugd-

onderzoek dat de afgelopen jaren in Vlaanderen en België verricht werden.

Een selectie uit de artikels:

'Sportgedrag van de studerende jeugd' (M. BOSSCHER)

'Aandacht voor het vertoon: stijl of bricolage?' (G. LOOSVELDT).

'Liever moe dan lui: werkloosheid en tewerkstelling' van jongeren in Vlaanderen' (H. DE WITTE).

'Jongeren in deeltijdse systemen: hun houdingen en motieven ten aanzien van leren en werken' (K. MICHIELS).

'De rol van de school in de delinquentie ontwikkeling bij jongeren' (N. VETTENBURG).

JEUGD 90 kan verkregen worden door overschrijving van 550 fr op rekeningnummer 001-0850946-41 t.n.v. Tijdschrift voor Sociologie p/a H. Van Meerbeeck, K.U.Leuven, E. Van Evenstraat 2C, 3000 Leuven, tel. 016/28.31.97.

Wisselwerking

De redactie van Welwijs heeft nauwe contacten met het tijdschrift "Wisselwerking" te Nederland (zie colofon). Dit tijdschrift gaat over onderwijs en jeugdhulpverlening in Nederland en heeft als zodanig raakvlakken met Welwijs.

Wisselwerking is dit jaar zijn zesde jaargang ingegaan met een volledig nieuwe lay-out. Bijdragen in deze zesde jaargang zijn onder andere: "Schoolverzuim vraagt bredere oplossingen", "Aspecten van schoolverzuim", "Jong en vrouw, weerbaar en welzijn", "Bijzonder jeugdwerk: met een werkzame formule".

Wisselwerking verschijnt 4 maal per jaar en een abonnement kost 25 gulden. Wie geïnteresseerd is kan contact opnemen met: Secretariaat Wisselwerking, Den Bommel 2a, 4194 TZ Meteren, Nederland.

BOEKEN

Meerderjarig op 18. Een "voorlopige maatregel".

WYLLEMAN A., DE LOOF P., SERRIEN L.
Brugge, Die Keure, 1990, 81 p.

Een merkwaardige titel voor een juridisch boek over een wet die een "sluitstuk" heet te zijn van een zeer lange discussie over de verlaagde meerderjarigheid. Aan de hand van een grondige analyse van de gevolgen op burgerrechtelijk- en ten goedebeschermingsvlak, geven de auteurs aan dat de verlaging van de meerderjarigheid meer weg heeft van een "voorlopige maatregel".

Methodiek van de preventieve projectwerking DE CAUTER F.

Leuven/Amersfoort, Acco, 1989, 245 p. (750 fr.).

Preventieve projecten vinden moeilijk een goede strategie. Dit boek bouwt uit het arsenaal van bestaande methodieken een consistent geheel. Het is een handleiding over stappen en hindernissen, die breder bruikbaar is dan preventie t.a.v. jongeren. Het is een onmisbaar werkinstrument voor al wie, van veraf of dichtbij, begaan is met preventie.

Met laaggeschoolde werklozen aan het werk.

VERBEKE L., STEVENS A.
Brussel, VIBOSO, 1990. (370 fr.).

Bovenstaand boek richt zich tot al wie met laaggeschoolden aan de slag wil. Actuele trends en nieuwe inzichten werden verwerkt tot een toegankelijk verhaal wat een brede kijk levert op belangrijke aspecten voor een nieuwe aanpak, voldoende informatief maar met een methodisch accent.
Dit boek kan besteld worden bij: VIBOSO, Handelskaai 18 bus 3, 1000 Brussel, tel. 02/217.55.95.

Handboek Leerlingbegeleiding

VAN HOEY J., RYDANT, R., DECLERCQ E., VAN DEN HOUTE, M.
Deurne, Kluwer, 1990. (1495 fr.).

Dit losbladig handboek is een handig overzicht van onderwijsvormen en instanties voor studie-en beroeps- keuze, evenals van praktische programma's en interessante begeleidingsinitiatieven bij het "leren leren".
Het is te bestellen bij Kluwer Editorial, Santvoortbeeklaan 21-29, 2100 Deurne. Aanvullingen worden achteraf automatisch toegestuurd en worden aangerekend tegen paginaprijs.

Brieven over opvoeden

KOK J.F.W.
Leuven/Apeldoorn, Garant, 1990, 84 p. (240 fr.).

De brieven in dit boek behandelen diverse kernvragen over opvoeden. Voorbeelden zijn: "Moet een opvoeder grenzen stellen?", "Hoe komt het dat mijn kind plotseling ander gedrag gaat vertonen?", "Kunnen zwakzinnige mensen in een instelling wonen?", "Hoe realiseert men een goed opvoedingsklimaat?", enz.

Residentiële jeugdhulpverlening. Mogelijkheden voor planmatig werken.

KNORTH E.J., SMIT M. (red.).
Leuven/Apeldoorn, Garant, 1990, 190 p. (555 fr.).

In dit boek wordt de idee "planmatig" werken uiteengezet en door verschillende auteurs nader uitgewerkt. Het gaat om een systematische, procesmatige benadering van tehuishulp, een kader om de

kwaliteit van dat werk in de diverse hulpverleningsfasen te bewaken en te bevorderen.

Criminaliteitspreventie in het onderwijs. Eerste deelexperiment: spijbelcontrole.

MUTSAERS M., BOENDERMAKER, L.
's Gravenhage, Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum, 1990, 135 p.

In deze publikatie worden de resultaten weergegeven van het eerste deel van het Scholenexperiment: de onmiddellijke absentiecontrole (of: het belexperiment). Zowel de opzet van het onderzoek als de resultaten en de evaluaties hiervan worden besproken.

Leerlingbegeleiding en gezin

NIEUWENBROEK A.
Nijmegen/'s-Hertogenbosch, Berkhout Nijmegen bv./Katholiek Pedagogisch Centrum, 1989, 92 p.

In dit boek staat de relatie tussen leerling en het gezin waarin hij leeft centraal. Nagegaan wordt hoe deze relatie vaak doorwerkt in de praktijk van de begeleiding. Veel aandacht wordt gegeven aan de vaardigheid in het voeren van gesprekken met ouders en leerling samen. Ook voor huisbezoek worden praktische handreikingen geboden.

Bestellingen: K.P.C., Postbus 482, 5201 AL 's-Hertogenbosch, tel. 073/21.54.35 of Berkhout, Postbus 484, 6500 AL Nijmegen, tel. 080/22.22.02.

MAJONG

De v.z.w. MAJONG stelt zich tot doel de positie van maatschappelijk kwetsbare jongeren te verbeteren. Sommige jongeren krijgen in hun contacten met de maatschappelijke instellingen (zoals: school, arbeidsmarkt, V.D.A.B., mutualiteit,...) steeds weer te maken met de negatieve effecten en genieten minder van het aanbod. Dit bleek reeds uit meerdere onderzoeken die uitgevoerd werden binnen de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie K.U. Leuven.

Om aan deze situatie daadwerkelijk iets te doen werd in mei 1989 de v.z.w. MAJONG opgericht. De leden van de vereniging zijn belangstellenden, afkomstig uit verschillende diensten en organisaties, nl. universiteiten (K.U. Leuven, R.U. Gent), schoolbegeleidingsdiensten (P.M.S. uit de verschillende netten), lerarenopleiding en welzijnsorganisaties.

MAJONG wil haar doelstelling in eerste instantie realiseren door **de samenwerking tussen onderwijs en welzijnswerk** te bevorderen.

Hiertoe werden volgende activiteiten opgezet:

1. Het uitgeven van het **tijdschrift WELWIJS** (verschijnt 4× per jaar - eerste nummer in februari 1990). Dit tijdschrift wordt uitgegeven i.s.m. de Koning Boudewijnstichting en wordt het eerste jaar gratis verspreid naar alle secundaire scholen, P.M.S.-centra, centra deeltijds onderwijs en welzijnsinitiatieven van het Vlaamse land.
2. **Vorming en begeleiding**
  - het geven van voordrachten in scholen en welzijnsorganisaties over thema's als 'maatschappelijke kwetsbaarheid', 'schoolproblematiek', 'probleemgedrag bij jongeren' enz.
  - het helpen opstarten en begeleiden van regionale overlegstructuren tussen scholen en welzijnsinitiatieven.
  - het op een andere wijze bijdragen tot vorming en begeleiding van leerkrachten, schoolsituaties en welzijn.
3. **Onderzoek**

Meerdere onderzoeksaanvragen werden ingediend. Twee accenten zijn hierin te onderscheiden: enerzijds het verder uitdiepen van de schoolproblematiek, anderzijds het ontwikkelen en uitproberen van een samenwerkingsmodel tussen onderwijs en welzijnswerk.

MAJONG v.z.w.

Hooverplein 10 - 3000 Leuven. Tel. 016/28.52.37.

ASLK: 001-2064133-49.

DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING

Toen de Natie hulde wou brengen aan haar Vorst, voor Zijn vijftienvintig jaren inzet en leiding, heeft de Koning de wens uitgesproken dat een stichting in het leven zou worden geroepen die ten dienste zou worden gesteld van de bevolking. Dit was in 1976.

Sindsdien is de KONING BOUDEWIJNSTICHTING uitgegroeid tot een ontmoetingsplaats voor vele mensen en een forum voor nieuwe ideeën. Door de omvang van haar doelstelling wordt de Stichting geconfronteerd met alle fundamentele problemen die eigen zijn aan onze moderne samenleving: de strijd tegen de armoede, de solidariteit met probleemgroepen, de instandhouding van het cultureel onroerend erfgoed, de bescherming en het beheer van de leefomgeving...

Zij zet ook toekomstgerichte studies op rond thema's als de economische ontwikkeling, de toekomst van de sociale zekerheid en de gevolgen van onze demografische evolutie.

In het kader van de viering van de koninklijke verjaardagen in 1990 en 1991 werd zij belast met nieuwe opdrachten: de vorming van de jeugd en de contacten tussen de gemeenschappen van ons land.

In haar derde sociaal programma (1989-1995) heeft de Stichting ondermeer het onderwijs als prioritair actiedomein gekozen, niet enkel omdat problemen van marginalisering vaak reeds hier hun oorsprong vinden, maar evenzeer omdat het onderwijs een sleutelrol kan vervullen in een preventieve strategie van armoedebestrijding.

De Koning Boudewijnstichting rekent op de steun van allen die zich in een geest van solidariteit willen inzetten voor de toekomst van ons land.

Ook U kan helpen door uw steun over te maken op PCR 000-0000004-04 van de Stichting.

Een gift van 1.000 BF of meer is fiscaal aftrekbaar.

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

Brederodestraat 21 - 1000 Brussel

Tel. 02/511.18.40.

INHOUD

Lezen is meer dan "lettertjes vreten" <i>M. Germis</i>	p. 3
11.44.77: Infolijn Jongerenrechten <i>J. Goossens</i>	p. 8
Overleg maatschappelijk werkers Winterslag Een voorstelling <i>L. Eerlingen</i>	p. 11
Katern Vrouw en onderwijs <i>J. Tallon</i>	p. 14
Leerlingen in de kou <i>K. De Clerck</i>	p. 20
Wetwijs 'Lente' in het onderwijs. Over mammoeten en dinosaurussen <i>W. Wielemans</i>	p. 23
De clausulering na het eerste leerjaar van de nieuwe structuur <i>J. Tallon</i>	p. 24
Agenda en documentatie <i>M. Scheers</i>	p. 26

BERICHT: evaluatie WELWIJS

Zoals aangekondigd wil de redactie in het vierde nummer een evaluatie geven van de eerste drie nummers van Welwijs.

Hiertoe willen wij vragen dat u bijgevoegd evaluatieformulier ingevuld terugstuurt naar: Redactie Welwijs, t.a.v. N. Vettenburg, Hooverplein, 10, 3000 Leuven.

Uw mening is belangrijk voor de verdere invulling en uitwerking van welwijs. Invullen dus!